

Конгрес Українських Націоналістів

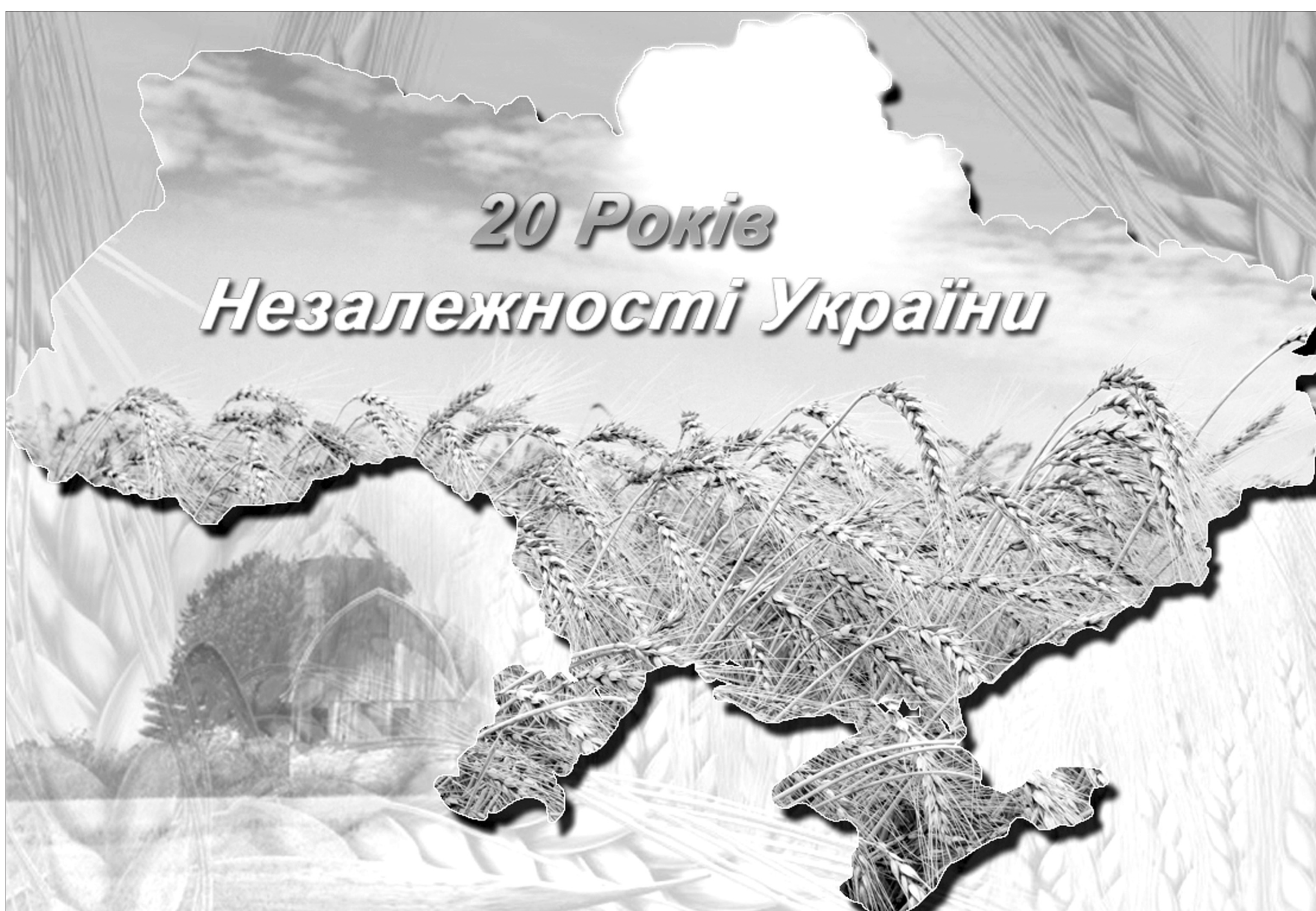
Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net

18–25 серпня 2011 року № 31–32 (403–404)

ЩИРО ВІТАЄМО ІЗ 20-ю РІЧНИЦЕЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ!

ДОРОГІ ПОБРАТИМИ, ОДНОДУМЦІ! ШАНОВНА УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО!

У цей святковий день пам'ятаймо – суверенна Українська держава постала в результаті боротьби багатьох поколінь українців. Наша нація виборола й вистраждала право розбудовувати власну державу на рідних землях. Ми отримали у спадок від наших попередників міцну державницьку традицію і велику відповідальність перед нащадками. Тому маємо не зважати на перепони, які ми зустріли на шляху державотворення, а продовжувати будувати цеглинка до цеглинки наш спільний дім – незалежну Українську державу.

Сьогодні особливо гостро відчуваємо єднання нації – "мертвих, живих і ненароджених" із українською землею. Ми відчуваємо цей зв'язок без часових обмежень – з глибини століть до княжих часів Київської Руси-України, гетьманщини і козаччини, визвольних змагань початку ХХ століття та героїчної боротьби ОУН–УПА. Де б не проживали, ми єдині, незважаючи на кордони, що роз'єднують нас.

Разом, великою українською громадою, ми зможемо подолати труднощі та зберегти, зміцнити, розбудувати дійсно сильну, незалежну й процвітаючу Україну!

Степан БРАЦЮНЬ,
Голова Конгресу Українських Націоналістів

У п'ятницю, 19 серпня, о 10 годині ранку, в приміщенні Національної опери розпочнеться урочисте відкриття П'ятого Всесвітнього Форуму українців. У його роботі братимуть участь 300 делегатів з різних країн світу – по 100 від західної та східної діаспори та з України.

Урочисте відкриття Форуму провадитиме і виступить на ньому Голова Української Всесвітньої Координаційної Ради (УВКР) Дмитро Павличко. За успішну роботу Форуму буде спільна молитва патріархів УПЦ КП Філарета та УГКЦ Святослава Шевчука. В перший день Форуму виступлять Президент Світового Конгресу українців (СКУ) Євген Чолій, голова Об'єднання українців Росії (ОУР) Тарас Дудка, представник трудової міграції, голова Спілки українців Португалії Павло Садоха, заступник Голови УВКР Михайло Ратушний, представник Молодіжного форуму української діаспори Мирослав Гочак з Сербії, представник трудової міграції "Нова хвиля" Мирослава Роздольська із США та інші.

У програмі першого, врочистого засідання планується виступ Президента України Віктора Януковича.

МИ ДІТИ ТВОЇ, УКРАЇНО!

ВСЕСВІТНІЙ ФОРУМ У КИЄВІ

19–21 серпня в столиці України відбудеться П'ятий Всесвітній Форум українців

Делегатів Форуму привітають представники української громадськості.

Перший день роботи Форуму завершиться великим урочистим концертом для учасників і гостей зібрання.

Протягом наступних днів учасники Форуму працюватимуть в Українському домі. 20 серпня – робота в секціях, з-поміж яких такі: "Гуманітарні питання", "Новітня хвиля еміграції та міграційна політика України", "З правничих питань", "Інформаційна політика", "З питань освіти і виховання", "З молодіжних питань", "Стан українців у Росії".

Третього, останнього дня делегати обговорять і ухвалять Резолюцію П'ятого Всесвітнього Форуму українців, а також резолюції, запропоновані секціями.

У порядку денному – висунення та обрання Голови Української Всесвітньої Координаційної Ради, його заступників і Президії УВКР. На останок – урочисте закриття Форуму.

Нагадаємо, що УВКР створена на підставі рішення Першого Всесвітнього Форуму українців, який відбувся у Києві в серпні 1992 року. Організацію було зареєстровано Мін'юстом України 3 травня 1993 року. Її головна мета – сприяння зміцненню й розбудові незалежної, соборної, демократичної Української держави, утвердження її інтересів в усіх сферах світового простору – економічній, політичній, правовій, освітній, етнокультурній та інших шляхом координації діяльності громадських організацій в Україні й українській діаспорі, а також співпраці з вітчизняними і закордонними урядовими, підприємницькими та громадськими структурами.

Члени УВКР – українські громадські організації в Україні й за кордоном. За підсумками IV Всесвітнього форуму українців, УВКР нараховує понад 600 таких членів-організацій.

П'ятий Всесвітній Форум українців відбувається напередодні 20-річчя Незалежності, яке, схоже, кияни відзначатимуть в "екстремальних" умовах через небажання чинної влади вважати ювілей держави святом і вшанувати його належним чином. Дивовижна "ініціатива" Банкової, звісно, вразила українців усього світу... Та влада – це ще не народ. Тим більше, що маємо нагоду святкувати 20-ліття Української держави в родинному колі – за участю представників українства з найвіддаленіших куточків планети.

Тож сердечно вітаємо учасників П'ятого Всесвітнього Форуму українців у Києві, зичимо плідної праці та всіляких гараздів на рідній землі. З Днем Незалежності вас, дорогі земляки!

М.ПИЖУК

ІНТЕРВ'Ю З ПОЛІТИКОМ

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА Є – І ЦЕ ДОКОНАНИЙ ФАКТ

Голова Конгресу Українських Націоналістів Степан БРАЦЮНЬ дав інтерв'ю газеті "Нація і держава"

Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова.
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.
Василь Симоненко

– Маємо насичені подіями дні. Завтра в Києві розпочинається Всесвітній Форум українців. А ще за декілька днів – 20-річчя Незалежності України. На жаль, нинішнє свято – з гірким присмаком. Вперше за двадцять років чинна влада спочатку відмовилася відзначати ювілей держави військовим парадом, а тепер взагалі заборонила маніфестації, походи, будь-які святкові заходи з нагоди Дня Незалежності на Хрещатику. Натомість репрезентанти влади з якогось "общевоінского союза" в центрі столиці зранку до ночі паплюжать борців за волю України, озвучуючи їм прокляття. Чи можлива така дика вакханалія бодай ще в одній країні світу?

– Насамперед хотів би привітати усих українців – і в Україні, і поза нею сущих – з 20-літтям Незалежності! Українська держава є – і це доконаний факт, як і те, що досі, як писав Василь Симоненко, звертаючись до України, "гримотить над світом люта битва за твоє життя, твої права". Українці перемогли в боротьбі за державу, а причиною того, що в ній вільно почуваються відверті її вороги, є наша терпеливість і толерантність, чим не раз користались різного роду зайди. Справді, важко знайти на карті світу країну, влада якої відмовилася б проводити військовий парад та урочистості на головному майдані столиці з нагоди ювілею держави. Наші правителі так діють, "тому що послідовні". У перші місяці свого правління вони підписали Харківські угоди, здавши територію начебто в обмін на дешевий газ. Відтоді поступово, але послідовно здають суверенітет України та її національні інтереси, особливо, в гуманітарній сфері. Стараннями уряду чинна влада намагається деукраїнізувати освіту, повертаючи їй стереотипи радянської доби, витіснити з ужитку державну мову, знищити українські школи, військовим вишам нав'язати опіку батюшок УПЦ Московського патріархату, одне слово, виховати покоління без українських притаманностей. Тут варто нагадати слова національного лідера Індії Джавахарлала Неру, який говорив: "Інтелігенція, вихована колонізатором, буде ворогом свого народу". До речі, коли Індія була британською колонією, то борці за її свободу також трактувалися як вороги народу і бандити. Та коли Індія стала незалежною, вони були вшановані на найвищому рівні.

– Схоже, чинні владоможці не усвідомлюють, що вони кермують незалежною державою, принаймні, на рівні підсвідомості...

– Перебування при владі викликає в них шкурницькі рефлексії, і вони сприймають свою присутність на Печерських пагорбах насамперед як джерело збагачення. Незалежність України для них ніколи не була пріоритетом, тому вони абсолютно безсоромно демонструють, що це не їхнє свято, раз у раз оглядаючись на Москву, де їх, як пахолків, поплескують по плечу за вірнопідданські інстинкти, а їм і не соромно! Нинішні начальники від влади тому й паплюжать чин борців за незалежність України, що відчувають власну мізерність і нікчемність у порівнянні (та й порівнювати гріх!) з героями національно-визвольних змагань.

– Зате соромно нам, членам суспільства, яке дозволяє так ганьбити себе, націю і державу...

– Насправді, ті, що при владі, і ті, кого вона підгодовує, поводяться з українцями, як з істотами без гордості та честі. Приміром, соціологи принижують громадян України абсолютно "непритомними" опитуваннями на кшталт: "Чи підтримуєте ви незалежність України? Чи хотіли б повернення Союзу?" та іншими безглуздими запитаннями. "Результати" обговорюють на різного роду ток-шоу. Скажіть, як зреагував би на таке запитання поляк, чех, француз, турок, якби хтось ризикнув йому його поставити? Щонайменше, як на образу честі і гідності. Бо повноцінна людина не може навіть на мить засумніватися в тому, що краще для її народу: щастя свободи чи ганебна залежність. Нашим же людям намагаються прищепити підленькі та ниці інстинкти. З цим дійсно миритися не можна!

– Поки в Україні соціологи проводять непристойні, як для суспільства, що поважає себе, опитування, а влада заборонила відзначати День народження держави, в Росії указом її президента наказано готуватися до святкування 1150-річчя зародження російської державності – за рахунок обкрадання української історії. Це що, на Вашу думку, спроба подолати комплекс власної неповноцінності?

– Це історичне "відкриття" президента РФ Д.Медведєва базується не на основі новітніх наукових досліджень, а є лише примітивним римейком указу царя Олександра II 150-річної давності. Як відомо, 1862 року з волі цього самодержця відзначалося 1000-ліття створення російської держави, точкою відліку якого було взято 862 рік, коли, як повідомляє літописець, старійшини двох угрофінських племен – чуді і весі та двох північнослов'янських племен – словенів і кривичів запросили варязьких князів Рюриковичів "прийти і володіти нами". Дарма, що ні згадані племена, ні норманди Рюриковичі не мають жодного стосунку до російського етносу, а сам факт запрошення чужоземця на "престол" може свідчити лише про неспроможність так званих місцевих "росіян" налагодити державне життя.

Ще не було ні росіян, ні Росії, а держава російська була! З такої імперської логіки можна було б лише поглузувати – не більше. Якби Москва, свідомо фальшуючи історію, не намагалася приватизувати всю спадщину Київської Русі, нав'язати міф про провідну роль російської (?) держави у Східній Європі ще на початку виникнення там державного життя, а якщо повезе, то й урівнятися з провідними європейськими державами. Сенсаційна новина про різке й раптове "постаріння" російської держави свідчить про одне: Кремль намагається реанімувати шовіністичну імперську доктрину. "Підтанцьовку" до неї йому забезпечать його ж васали в Україні, а найгірше, що постараються впровадити її в підручники з історії. Хоча достеменно відомо, що і учні, і студенти, які серйозно цікавляться історією, скептично ставляться до "нововведень" Д.Табачника, а вважають його ворогом України навіть ті, хто не є етнічними українцями. Одне слово, люди навчилися відділяти зерно від полови. Проте по-справжньому українці захистять себе від різного роду "гуманітарних" провокацій тоді, коли добре знатимуть власну історію, культуру, народні традиції та літературну українську мову, а наші вчені, науковці подбають про створення відповідних українських кафедр у провідних університетах світу. Тоді зможемо поблажливо слухати або читати "сенсації" про різні лженаукові теорії на кшталт 1150-річчя якоїсь там держави.

– Пане Брацюнь, коли про такі речі чітко і із знанням проблеми говорить лідер Конгресу Українських Націоналістів, то я розумію, що "гуманітарне" питання є одним із провідних у програмі дій партії. Скажіть, Конгрес має бачення майбутнього Української держави?

– Конгрес, як відомо, постав за сприяння Організації Українських Націоналістів, отже, наші програмові засади якщо не ідентичні, то дуже близькі. Наша головна мета – Українська Самостійна Соборна Держава. Як її досягти? Наша політична партія має програму дій щодо становлення та побудови Української держави, яка, з огляду на виклики часу та нові обставини, вдосконалюється, зокрема, в частині методів роботи. Ми, приміром, переконалися, що мусимо навчитися випереджувати розвиток подій в Україні та світі і запобігати негативним наслідкам. Для цього треба мати потужне політичне опертя в Україні та лобі в країнах світової співдружності. Ще один важливий аспект: донести програму до громадської свідомості, аби суспільство знало, яку саме Українську державу ми хочемо збудувати, як думаємо вирішувати ті чи інші питання внутрішнього суспільного життя і зовнішньо-політичних відносин у глобальному вимірі, враховуючи міжнародну політичну ситуацію.

– Чи можете назвати факти, коли Конгрес спрацював, як ви кажете, на випередження знакових подій?

– Звичайно. Державотворча політична програма повинна мати науковий характер, прогнозувати розвиток національного життя на десятиліття, водночас орієнтуватися на розв'язання нагальних питань. Скажімо, Конгрес Українських Націоналістів розробив законопроект Конституції України ще наприкінці 1994 року за участі відомих учених, юристів, істориків, політиків. До речі, законопроект отримав високу оцінку експертів, зокрема, міністра юстиції того часу Василя Онопенка. Його презентація відбулася за широкої участі громадськості, науковців, політичних кіл. Чимало положень нашого законопроекту ввійшли в ухвалений Верховною Радою в червні 1996 року Основний Закон України – її Конституцію.

– Зрозуміло, що в одному інтерв'ю ми не зможемо широко розглянути всі основні положення програми Конгресу стосовно державотворення. Тому я попрошу вас сказати про них сконцентровано, так би мовити, у формі "меседжів". Можливо, почнемо із соціально-економічної сфери? Які принципи на цьому відтинку декларують українські націоналісти?

– Назву коротко, у вигляді "кличів". Отож, українські націоналісти виступають за розвиток власної нафто-газової промисловості, на базі власних природних ресурсів, що дозволить Україні унезалежнитись від імпорту енергоносіїв. Для цього потрібно створити національну програму. Наскільки мені відомо, на державному рівні її поки що в Україні нема. Будемо сприяти її створенню. Тим більше, що надра України не бідні на корисні копалини, в тому числі, на нафту і газ.

Ми вважаємо, що іноземний банковий капітал в Україні не може перевищувати 12–15 відсотків.

Конгрес виступає за повернення Росією пограбованих з Ощадбанку СССР вкладів громадян України.

Українська земля повинна належати українцям.

– А яка візія Конгресу в гуманітарній сфері, скажімо, в мовному питанні?

– Конгрес послідовно виступає за те, щоб на всій території України була єдина державна мова – українська, окрім цього, українська мова має стати мовою міжнаціонального спілкування громадян України. В інформаційній сфері непочатий край роботи. Найважливіше – забезпечити інформаційну безпеку та свободу ЗМІ. Тобто треба правдиво інформувати суспільство про перебіг подій в Україні та світі, нести в світ нашу програму устрою життя, зокрема, нашу концепцію утвердження Української держави. Сьогодні, коли над Україною нависла реальна загроза втрати державної суверенності, а її демонтаж уже розпочався, це один із наших пріоритетів.

– Як на мій погляд, Конгрес майже не бореться за свій електорат. Ви не хочете бути при владі? Пригадую, як на зорі створення Конгресу доводилося чути і про те, що "влада для нас не є самоціллю, для нас важливо, щоб при владі був український народ".

– Тим не менше, Конгрес був представлений в українському парламенті впродовж багатьох скликань, у місцевих радах – також. Вважаю, що насамперед варто боротися за депутатські мандати в місцевому самоврядуванні. На жаль, Верховна Рада нині вже не відіграє важливої

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(0432) 35-02-09
Дніпропетровськ	Хоменко Микола	(056) 748-17-92
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Житомир	Крук Микола	(0412) 44-52-32
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кіровоград	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04497) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Луганськ	Олександр Антонов	8-093-903-86-62
Луцьк	Хомич Іван	8-095-92-66-154
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Яценьо Софія	(0512) 49-67-90
Одеса	Парфенюк Василь	(048) 758-31-13
Полтава	Паламарчук Дмитро	(050) 171-63-49
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-33-34
Севастополь	Проценко Володимир	(0692) 48-79-46
Сімферополь	Овчарук Василь	(0652) 29-77-43
Тернопіль	Білах Іван	(8050) 339-56-12
Ужгород	Сачко Олександр	(099) 053-48-69
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(0552) 26-50-56
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Гафінова Любов	(0472) 45-12-05
Чернівці	Лютик Віктор	(0372) 51-02-72
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

ролі в житті держави, оскільки її більшість, у купі з "тушками", слухняно голосує "за помахом руки Чечетова", тобто за вказівкою Банкової, а депутати з демократичного табору виконують при цьому роль статистів. Переконаний, що за владу треба боротися, і ми будемо це робити й далі. В українському парламенті мають працювати високоосвічені люди, інтелектуали, чесні, непродажні, для яких справді Україна – понад усе, а такі в Конгресі є.

– Щодо впливу на електорат…

– Бачите, це питання ми розглядаємо набагато ширше, ніж банальна боротьба за голоси виборця. Кажуть, сьогодні виборців купують. Можливо. Та не менш прикро, якщо їх одурюють – щедрими обіцянками, палкими промовами, гаслами. Послухає виборець і повірить, що такий-то добродій захищатиме українські інтереси, а той за першої нагоди заробить мільйон подасться в ті ж горезвісні "тушки". А механізму відкликання такого нардепа нема.

Для Конгресу насамперед важливо, щоб кожний українець був патріотом, національно свідомим громадянином, якого не так просто збити на манівці. Наших людей сьогодні зомбують на різноманітних теле-шоу, на яких зазвичай відбуваються змагання, хто кого перекричить або виллє якнайбільше бруду. Є "записні" телеспікери, які, на чому світ стоїть, паплюжать Україну та українців, декому з них навіть важко приховати зоологічну ненависть чи огиду до українства. Це нацисти. За переконанням, фізіологічними особливостями чи за покликом Москви – не має суттєвого значення. Вони завдають моральної і фізичної шкоди нашим громадянам, знаючи, що покарані не будуть.

Вони принижують честь і гідність нації, паплюжать найвидатніших її представників, знаючи, що не відчують громадського осуду – ні в своїх "тусовках", ні в цілком пристойному товаристві. Ті, хто бере участь у дискусіях з тими ж таки українонеанвисниками, лише підігрують їм.

Який сенс ставати на прю з Табачником чи Корніловим, Колісниченком чи виписаним "з-за бугра" Затуліним, коли апріорі відомо: ці люди не чують аргументів і не оперують аргументами, у відповідь на мудре слово ви почуєте брехню, наклеп чи звироднілі рефлексії нацистського гатунку проти українства. Шоу за їхньою участю треба бойкотувати! Навіть перебувати в одній залі з людьми, які паплюжать твою (чи будь-яку іншу) націю, принизливо. В суспільстві має панувати така атмосфера, в якій би українофоб почувався ізгоєм. Захищаючи свою і нації честь і гідність, ми маємо бути аристократами духу і поводитися відповідно. В українському суспільстві не має бути місця для тих, хто його зневажає. Вірю, що наш народ ще прийде до такого рівня самосвідомості і навчиться себе поважати.

– Тут саме доречно торкнутися питання еліти, якою в нас чомусь вважають пань із каблучками за двісті тисяч доларів, добродіїв із годинниками приблизно такої ж вартості і – з словниковим запасом "Елочки-людоїдки". Тож з елітою нам не повезло, з аристократією не склалося. Вона "вимивалася" окупаційними режимами, зрікалася національних притаманностей або, як писала Ліна Костенко, "йшла милуватись північним сяйвом". Пригадую, нещодавно під час зустрічі з молоддю ви порушували це питання і навіть обіцяли сприяння тим, хто захоче готувати себе для чину провідної верстви…

– Розв'язання проблем, які ми порушували під час інтерв'ю, меншою чи більшою мірою пов'язане з формуванням в Україні національної еліти, провідної верстви, якщо хочете, аристократії. Еліта – репрезентант народу в найкращому розумінні цього слова. Він має бути інтелігентною, мудрою та освіченою людиною незалежно від походження, носієм національних традицій, духовних і моральних цінностей, принципів і правил поведінки, які є нормою його повсякденного життя. Провідній верстві притаманна самопосвята ідеї, народові, благородній меті. Україна часто програвала, особливо, на зовнішньому відтинку боротьби, через брак (відсутність) власної аристократії, з якою світ рахується вже лише за сам її статус. Плекання еліти – справа не одного дня. Треба, щоб цим опікувалася й держава, приміром, створила й реалізувала програму витіснення із свідомості українців ідеологічних та моральних штампів епохи більшовизму та наповнення її загальнолюдськими, національними цінностями та нормами поведінки високоморальної особистості. Конгрес працює і міркує над цим питанням дуже конкретно.

– І насамкінець, про національну ідею. Дехто вважає її дискредитованою, дехто побивається над її "ідентифікацією", аби її, ідею, врешті сформулювати…

– Найголовніше з'ясуємо коротко. Національна ідея є, і вона не може бути дискредитована. По-перше, ця ідея будуюча, об'єднавча та мобілізуюча. По-друге, для нас, українських націоналістів, вона сформульована з кількох слів: Українська Самостійна Соборна Держава. Саме така ідея – ідея створення національної держави об'єднала українців, майже 92 відсотки яких 1 грудня 1991 року проголосували за Незалежність. Далі ми отримали від наших великих попередників усі атрибути держави – Гімн, Прапор, Герб, які вони пронесли крізь століття як символи національно-визвольної боротьби, тяглість якої зберегли ті, для кого найвищими цінностями були Бог і Україна.

– Дякую за розмову. Для мене вона була справді цікавою.

Розмову вела
Марія БАЗЕЛЮК

Степан БРАЦЮНЬ із Головою Проводу ОУН і КУН Славою СТЕЦЬКО. 2001 р.

ВІТАЄМО!

Голові Братства ОУН-УПА Карпатського Краю Фотію Володимирському – 87 років

Побратими з визвольних доріг бажають ювіляру міцного здоров'я, незгасимої енергії, далі бути в рядах будівничих Української Самостійної Незалежної Держави!

Фотій Миколайович Володимирський народився 1-го вересня 1924 року в селищі міського типу Вишневець, Збаразького району, Тернопільської області. Батьки були робітниками. В 1943 році 19-літнім юнаком пішов у ряди УПА. Був призначений до першої сотні ройовим під псевдонімом "Муха". Це сотня "Чіпа", яка діяла в районі Кременеччини. В червні 1943 року під час бою з німцями в селі Колодно (біля Збаража) був перший раз поранений – в руку і ногу.

Після лікування працював в Службі безпеки (СБ) району. З наближенням фронту у 1944 році був направлений в курінь "Наливайка" в курінну жандармерію. Пройшов з боями по Волині і Львівщині. Пізніше курінь направили на Холмщину проти польської АК (Армії Крайової). Лінію фронту переходили з боями. Після недовгого перебування на Холмщині в серпні 1944 року повернулися на Волинь. Знову рейдували по Волині і Львівщині.

В грудні 1944 року в селі Новиці Радехівського району був поранений в обидві ноги гранатою. Лікувався до 1945 року в селах Оглядів, Середопільці та інших.

13 березня 1945 року був захоплений пораненим в селі Оглядів. Рік перебував під слідством в районній тюрмі м.Лопатин і в 1946 році засуджений на 10 років лагерів. Перебував в ув'язненні в Комі АССР в м. Інта.

Після закінчення терміну ув'язнення не мав права повертатися в Україну і 23 роки працював на вугільних шахтах Інти.

Батьки були виселені в Красноярський край. Батько помер по дорозі на одній з пересилок, а мати померла в Красноярському краї на 95-у році життя. Сестра живе по сьогодні в Красноярському краї, бо не має куди повертатися.

Від 1990 року Фотій Володимирський в рядах Братства ОУН-УПА. В 1994 році обраний головою Братства ОУН-УПА Карпатського Краю.

Радий, що дожив до нашої Незалежності. Радий за Українську Державу, хоч не все в нас гаразд в економіці і політиці, але якби довелося повторити той тернистий шлях, то готовий повторити, щоб тільки Україна була вільною, Незалежною Державою.

Друзі, побратими

ОЗБРОЄНІ ЧЕСТЮ

ВОНИ НЕ СКОРИЛИСЯ

Нині, коли наближається ювілей Незалежності, Українська держава мала б вшанувати найвищими почестями тих, хто ціною свого життя наближав День її Свободи. Саме так чинять у всіх цивілізованих країнах: на державному рівні дякують національним героям – живим і мертвим, які врятували честь нації. Цей ритуал сумління очищує душі від намулів іржавих, що залишилися з часів підневільної епохи, і все розставляє на свої місця. Він більше потрібний людям доби Незалежності, ніж тим, хто свідомо торував до неї шлях.

Ми, схоже, єдина країна на планеті, де ставлення до борців за волю України, м'якко кажучи, суперечить логіці і здоровому глузду. Значною мірою через те, що до влади прийшли люди низької культури, малоосвічені, не обтяжені гідністю (її замінено пихатістю), моральними принципами, а тому зарозумілі (як усі примітивні особи) й нахабні. Змінити їх важко: самоосвітою вони не займаються, книжок не читають, пресу – хіба що про футбол. У те, що на нашій землі завжди були і є люди, які сповідують ідейні переконання та моральні цінності, що для них Україна – понад усе, а готовність заради неї жертвувати собою – їхній життєвий принцип, вони просто не вірять.

То ж навряд чи треба дивуватися діям влади, яка напередодні Дня незалежності зичним голосом свого репрезентанта із "воинского союза" О.Калашнікова на весь Хрещатик озвучує гнівні філіппіки про "бандеровцев, которіє стрелялі в спіну украінцам, а тепер проживают в Канаде і США". Таке "привітання" ветеранам національно-визвольного руху від чинної влади...

Та українці знають своїх справжніх героїв, тих, що "стали волі на сторожі" у давнину і в новітню добу. В передень 20-річчя Незалежності, на жаль, не можемо (а хотілося б) усіх їх назвати поіменно. Тож нині на сторінках часопису згадаємо тих, які є репрезентантами української відваги та боротьби за волю України, – своїм життям і боротьбою вони акумулювали в собі подвиги наших національних героїв усіх часів. Вони гинули першими, захищаючи народ від диких ординців, не скорилися ворогові і в нелюдських концтабірних умовах залишилися людьми, їх вела всеперемагаюча сила добра і любові – про це написали у своїх спогадах ті з них, хто вижив.

(Читайте стор. 6–7, 10–12)

ВИСЛОВЛЮЄМО СПІВЧУТТЯ З ПРИВОДУ СМЕРТІ ЛЕСІ БАНДЕРИ

У Торонто на 64-му році життя відійшла у вічність Леся Бандера – донька Провідника Організації Українських Націоналістів.

Конгрес Українських Націоналістів висловлює щирі співчуття родині, близьким і друзям Лесі Бандери з приводу її передчасної смерті.

Вічна пам'ять.

Головний Провід КУН

СТЕПАН БАНДЕРА ПОСТАНЕ У БРОНЗІ В КРЕМЕНЦІ

В.ЧУБА

24 серпня 2011 року в центрі міста Кременець, що на Тернопільщині, відбудеться відкриття та освячення пам'ятника Степанові Бандері. Бронзове погруддя Провідника виконав скульптор із Червонограда Микола Володимирович Король.

Це нова сторінка в історії міста Кременець. Подія відбудеться завдяки жителю міста Кременець Володимиру Васильовичу Чубі, який за свої кошти, на власній ділянці землі будує цей пам'ятник. Це не просто меценат дав гроші. Він – український патріот, ідейно сформована, національно віддана людина. Володимир Васильович багато разів виділяв кошти на заходи із вшанування провідників визвольної боротьби, долучався до побудови українських церков, медичних закладів тощо.

У квітні 1990 року, ще до ухвалення Декларації про державний суверенітет України, ми, автор цих рядків разом з паном Володимиром, встановили флагшток, на якому майорів жовто-синій прапор. На цьому місті зараз постане пам'ятник Степанові Бандері.

Олександр ЛІЛЯКЕВИЧ,
голова Кременецької РО КУН

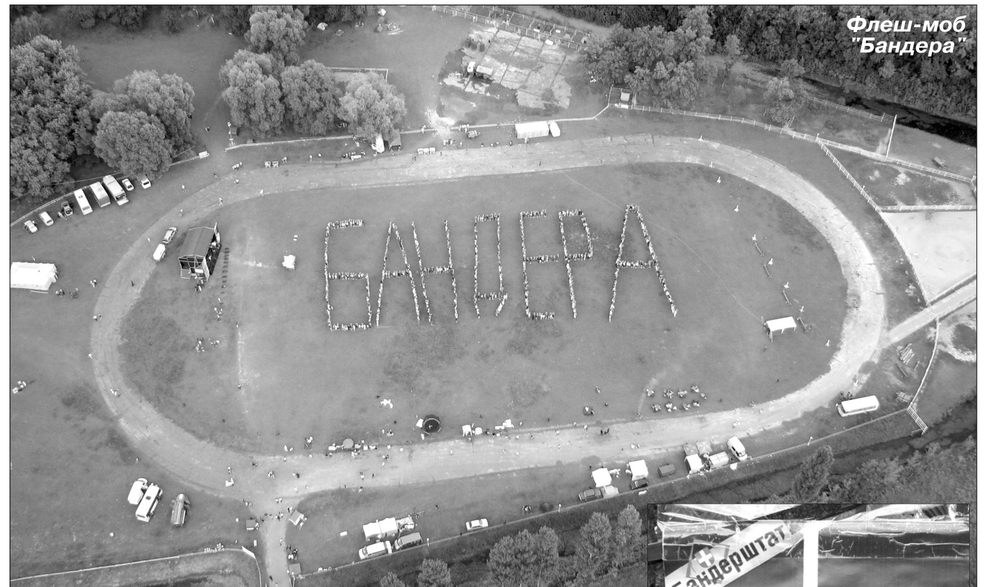
ФЕСТИВАЛЬ

Леся БОНДАРУК

Ніно БОНДАРУК: танок на фестивалі

Флеш-моб "Бандера"

У НАС У ЛУЦЬКУ, НА ВОЛИНІ, ЩОЙНО ВІДБУВСЯ БАНДЕРШТАТ

Свято українського духу – саме таке враження створив 13–14 серпня фестиваль "Бандерштат", який уже уп'яте на Волині організовує Всеукраїнська молодіжна організація "Національний Альянс" і її незмінний керівник – депутат обласної ради Ігор Ґузь. Це особливий фестиваль, який не має аналогів в Україні, бо поєднує у собі не лише безліч різноманітних патріотичних заходів, а й створює та скріплює середовище української молоді на основі ідеології українського націоналізму.

Уперше "Бандерштат" відбувся 2007 року як Всеукраїнський фестиваль української альтернативної музики, на якому виступило багато українських гуртів, пройшли різні майстер-класи, де пропагували проукраїнський стиль мислення, українську мову, культуру, життєву активність тощо. У 2008 році у с. Гараздэка поблизу м. Луцька другий "Бандерштат" був проведений на вищому організаційному рівні. У його програмі з'явилася потужна історико-пізнавальна, мистецька та спортивна частини; в музичній частині "Бандерштату" взяло участь понад 20 гуртів, серед яких були "Анна" та "Кому Вниз".

Фестиваль організаційно зростав і надалі. 2009 року в рамках "Бандерштату" вперше відбулася історична реконструкція бою УПА з НКВС, а в 2010 році до заходів додалися гутірки з людьми різних сфер суспільного життя (культура, політика, релігія, історія тощо), а також літературна сцена, де молодь читала свої вірші. Протягом усіх років на зустрічі з учасниками фестивалю запрошували вояків Української повстанської армії, які розповідали про свою боротьбу за незалежність України.

Цьогоріч "Бандерштат", який проходив у Луцьку на території іподрому поблизу центрального парку, був насичений масою цікавих заходів та зустрічей. Один лиш їхній перелік викликав захоплення і вабив до участі у фестивалі. Як вдалося з'ясувати під час імпровізованої переклички біля сцени, до Луцька прибули із Одеси, Києва, Львова, Тернополя, зі східних і північних областей, а також були гості з Білорусі та Росії. Новинкою фестивалю стала акустична сцена, на якій були проведені майстер-класи з гри на акустичній та електричній гітарах. Поціновувачів етнічної музики чекала приємна несподіванка – презентація етнічних та народних інструментів від Андрія Ляшука з Рівного, а також виступ екс-вокаліста гурту "Широкий лан" Святослава Бойка.

Головними інформаційними заходами "Бандерштату-2011" була зустріч із Юрієм Шухевичем та письменником Василем Шклярем. Син Головнокомандувача УПА поділився із присутніми спогадами про батька – Романа Шухевича, а також своїми думками про сучасний політичний стан в Україні. Письменника Василя Шкляра переважно розпитували про його роман "Залишенець. Чорний ворон". На запитання чи не боїться автор, що скоро прийде час нових Чорних воронів, В.Шкляр відповів, що саме для того й написав свій твір, щоб вони появилися. Про сучасні політичні процеси у державі письменник зауважив: "Демократія має маленьке значення, коли при владі не націоналістичні сили".

Фестивальні гутірки збирали чимало людей поспілкуватися на різні цікаві теми з відомими людьми. Кандидат історичних наук, президент фонду "Літопис УПА" Микола Посівнич презентував учасникам фестивалю "Бандерштат" нові книжки про УПА. Тризубівець Едуард Андрющенко з двома побратимами розповідали як у Запоріжжі відрізали голову пам'ятнику Сталіна. Запитання, на які відповідали хлопці, перетворили гутірку на такий собі майстер-клас по спилюванню голів пам'ятників диктаторам. Едуард Андрющенко наголосив, що у Запорізькому СІЗО досі залишається ще троє людей: "Один із них, наш побратим Ігор Загребельний, показав себе найбільш принциповим, послідовним і незламним, в СІЗО він продовжує писати статті. Побажаємо йому швидшого визволення, і помоліться за нього – для Ігоря це дуже важливо". Продовженням цієї тематики була гутірка з журналісткою і поетесою, активною громадською діячкою Оленою Білозерською на тему: "Протидія політичним репресіям. Як захистити себе та інших?". Про сучасну політику на гутірках розповідали народні депутати Олесь Доній, Тарас Стецьків і В'ячеслав Кириленко, унсовець Ігор Тополя, економічні питання порушив Андрій Новак, а про виклики і перспективи сучасної української музики вів бесіду соліст гурту "Тартак" Сашко Положинський.

У рамках фестивалю традиційно відбулася зустріч із вояками УПА. Із цікавістю присутні на фестивалі спостерігали за військово-історичною реконструкцією бою загонів УПА проти військ НКВС у виконанні Товариства пошуку жертв війни "Пам'ять".

Цього року організаторам "Бандерштату" вдалося зібрати найпотужніший за всю історію фестивалю музичний склад учасників. Крім барда з Рівненщини Володимира Пастушка, участь у концерті взяли гурти TerraKod (Білорусь), Гапочка (Київ), Веремій (Київ), Мерва (Рівне), Андерсон (Київ), Брем Стокер

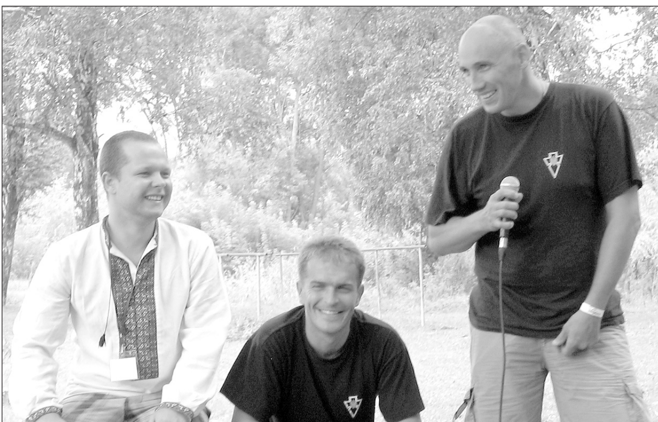
Спогадами про батька і роздумами про Україну ділиться Юрій ШУХЕВИЧ

Письменник Василь ШКЛЯР і політв'язень сталінських таборів Ростислав КУШНІРУК

Учасники гутірки

Члени Тризуба, які в Запоріжжі спиляли голову памятнику Сталіна

Поет Артем ПОЛЕЖАКА з Харкова зачарував літературну студію своєю харизмою

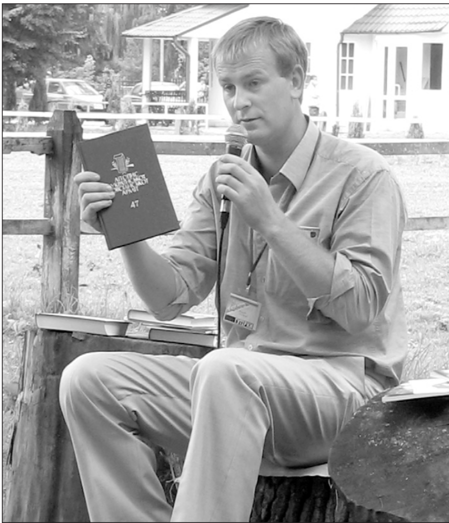
Співак Сашко ПОЛОЖИНСЬКИЙ веде гутірку про українську музику

Політв'язень сталінських таборів Ярослав ПЕРЧИШИН приїхав з повстанським хором зі Збаража

Олена БІЛОЗЕРСЬКА

Кандидат історичних наук, президент фонду Літопис УПА Микола ПОСІВНИЧ презентував учасникам фестивалю "Бандерштат" нові книжки про УПА

(Рівне), Мартові (Вінниця), Фіолет (Луцьк), Sweetlo (Київ), Ювелір (Луцьк), Ворст (Рівне), ХУч (Львів), CUBE (Луцьк), 4Hours (Луцьк), The Crabs (Рівне), Безодня, Широкий Лан (Калуш), Спалені Вітрила (Рівне), Етсетера (Суми), 30 паралель (Моршин). Хед-лайнерами дійства стали команди "Хорта", "Димна Суміш" та "Тартак".

У рамках фестивалю відбувся найбільший патріотичний флеш-моб в Україні "Бандера – Герой України!". Його учасники вишикувались таким чином, щоб вийшов напис "Бандера", і підняли догори червоні папірці. Фото флеш-мобу, зроблене за допомогою параплану, організатори обіцяли надіслати В.Януковичу, щоб показати, що Степан Бандера для українців є справжнім героєм.

Офіційна влада намагалася протидіяти проведенню "Бандерштату". У ці самі дні в Луцьку оголосили фестиваль "Пісні великої Волині", який проводився під патронатом голови Волинської облдержадміністрації Бориса Клімчука. Для участі у цьому концертному дійстві залучили колективи з різних областей України. Але це не завадило нікому, скоріше відбувся взаємообмін учасниками фестивалю, що усім пішло на користь. Чи не тому Б.Клімчук після фестивалю обурювався, що після "Бандерштату" у зоопарку "поглухли ведмеді". Але луцькі ведмеді тут ні до чого, то нинішня влада глуха до народу.

м.Луцьк
Світлини автора

БЛАГОДІЙНІСТЬ

ПОДАРУЙ ДИТИНІ ВІРУ

Леся РУПНЯК

"Якщо ви сьогодні зробите добро, завтра люди забудуть про це. Але все одно – робіть добро", – сказав давньогрецький мудрець.

– Робити добро – християнський обов'язок, – каже директор Благодійного фонду Андрія Лопушанського Орест Бонк, – але особливо важливою є опіка над дітьми.

Сам Андрій Лопушанський робить добро не стільки з обов'язку, скільки з внутрішньої потреби, і насправді має великий пієтет до дітей. Особливо тих, які потребують тепла й опіки.

– Суть нового проекту нашого фонду полягає в тому, що ми надаємо можливість реабілітаційного лікування важкохворим дітям або тим, які потребують відновлення сил після тривалого лікування чи операції, у відпочинковому комплексі "Женева", – розповідає пан Орест. – Недавно таку відновлювальну терапію отримали Наталя Бухній із Стрілок та Вікторія Роман із Скелівки Старосамбірського району, а також Діана Дем'ян з Турки.

Розмовляємо з мамою маленької Вікторії Надією Дем'ян.

– Донечка наша народилася дуже маленькою, мала лише один кілограм і чотириста грамів ваги. І цілий букет хвороб. У чотиримісячному віці перенесла операцію на серці. Не буду розповідати, скільки здоров'я й переживань це нам коштувало. А гроші… Куди тільки не зверталися по допомогу! Хтось відгукнувся відразу, хтось – ні. Але світ не без добрих людей. Особливу подяку хочу скласти керівникам і колективу "Нафтогазу". Інші люди також долучилися, навіть малознайомі. Отак, зібравши з громади по нитці, повезли ми донечку до Києва. Операція пройшла успішно, хоч недуга ще цілком не відступила. Однак, біда сама не ходить. Почала дитина підростати, і лікарі, як вирок, поставили ще один діагноз – глухота. З цією проблемою нам порадили звернутися до польських лікарів. Знову все почалося спочатку… Зараз Вікторія чує, почала розмовляти. Це дуже жвава й товариська дівчинка, надзвичайно рухлива й допитлива. Зрозуміло, їй потрібний відпочинок, але як його забезпечити при таких витратах, не кажучи вже про те, що їй досі потрібні консультації польських лікарів. Одне слово, відпочинку ми не планували, навіть про нього не мріяли. Але почули про Благодійний фонд Андрія Лопушанського. Ми звернулися до пана Бонка як до директора, і були дуже приємно вражені, коли нас запросили в "Женеву", та ще й утрьох, бо мені самій з малою дуже важко дати собі раду.

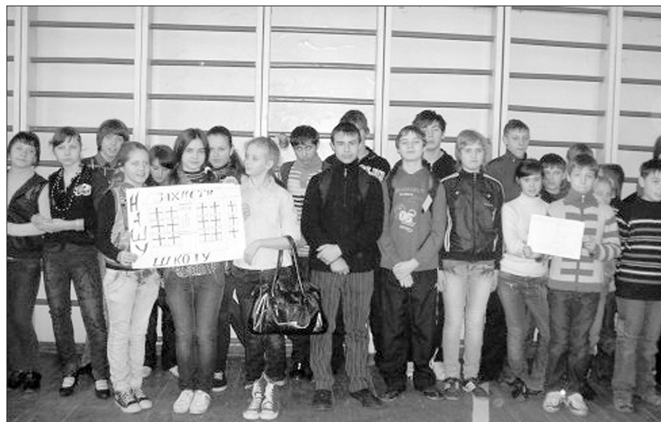
Пані Надія захоплено розповідає про те, як гарно їм відпочивалося. Триразове харчування, цілюща "Нафтуся", розваги…

– Це був цілий тиждень раю, – каже вона. – Нас абсолютно нічого не обходило. Але найщасливішою, звичайно, почувалася Вікторія. Вона "відривалася" на всі сто. Плавала в басейні *(див. фото)*, брала участь у різних іграх, танцювала. Заняття з аніматорами їй подобалися особливо. Дівчинка перезнайомилася буквально з усіма й стала загальною улюбленицею, в неї з'явилося багато друзів. Ми теж раділи разом з нею. Робили все, щоб дитина була задоволеною, навіть ходили разом на дискотеки. У "Женеві" нам запропонували й медичні послуги, однак ми попросили для Вікторії лише заняття з логопедом, які їй дуже допомогли. Я від щирого серця дякую людям, які подарували цю казку моїй дитині, а разом з нею і віру в добро.

ЗА ПРАВА ЛЮДИНИ, ЗА ПРАВА НАЦІЇ

ДОНЕЦЬКІ ПАТРІОТИ ВІДСТОЮЮТЬ УКРАЇНОМОВНІ ШКОЛИ ДОНБАСУ

16 серпня у м. Донецьку під стінами обласної держадміністрації відбулась акція на захист україномовних шкіл №111 м. Донецька, №3, 27 і 100 м.Макіївки. Представники організацій, які увійшли до Комітету опору диктатури в Донецькій області, а також батьків учнів, які навчалися в цих школах, вимагали від влади зупинити ліквідацію навчальних закладів.

Голова Донецької обласної організації Конгресу Українських Націоналістів Марія Олійник, яка виступає представником батьків у судах, розповідає, що на сьогодні існують ухвали судів, якими призупинено ліквідацію шкіл, проте місцева влада не зважає на них.

"Чиновники маніпулюють фактами, хочуть затягнути час, але ні батьки, ні діти чекати на завершення судової тяганини не можуть, бо незабаром початок нового навчального року. І учні мають законне право піти першого вересня до своїх рідних шкіл", – підкреслила Марія Олійник.

До мітингувальників вийшов начальник обласного управління освіти Юрій Соловйов, але спільної мови із батьками та їхніми представниками не знайшов.

Голова Донецької ОО Конгресу наголосила, що захисники україномовних шкіл Донеччини налаштовані рішуче: якщо їхні вимоги не будуть виконані, то 24 серпня, у день 20-ї річниці незалежності України, вони розпочнуть у центрі Донецька безстрокову акцію протесту проти свавілля чиновників.

На завершення мітингу було одноголосно ухвалено резолюцію із вимогами:

1. Негайно виконати дві ухвали Донецького апеляційного адміністративного суду від 13 липня 2011 року та ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2011 року, якими зупинено дію рішень Макіївської міськради № 6/1 та 6/2 від 25 березня 2011р. в частині, що стосується загальноосвітніх шкіл І-ІІ ступенів м. Макіївки № 3, 27, 100.

2. Негайно виконати ухвалу Ворошиловського районного суду м. Донецька від 27 травня 2011 р., якою зупинено дії рішення Донецької міської ради від 15.04.2011 р. про ліквідацію Донецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 111 м. Донецька.

3. Негайно підготувати ці школи до нового 2011/2012 навчального року.

4. Порушити кримінальні справи за ст. 382 п.2 КК України щодо тих посадових осіб, які заподіяли істотну шкоду забезпеченим законом правам і свободам громадян, так довго не виконуючи рішення судів, які набрали законної сили.

Прес-служба КУН

ВІДКРИТЕ ЗВЕРНЕННЯ КУН

до Голови Верховної Ради України Володимира Литвина

Шановний пане Голово!

Напередодні 20-ї річниці Незалежності України Конгрес Українських Націоналістів вкотре звертає Вашу увагу на ганебну неповагу до державної символіки України.

Йдеться про п'ятикутну зірку – символ неіснуючої держави – окупанта України на флагштоці Верховної Ради, який височіє над Державним Прапором України.

Ми неодноразово зверталися до Вас із проханням демонтувати цей символ тоталітарного комуністичного режиму і встановити на флагштоці вищого законодавчого органу Української держави тризуб. Проте у відповідь отримували лише бюрократичні відписки про відсутність коштів на демонтаж тощо. Такий аргумент звучить тим більше цинічно, що на початку серпня цього року ЗМІ оприлюднили кошторис ремонту сесійної зали Верховної Ради та парламентської бібліотеки, що становить 2 мільйони 50 тисяч гривень. Проте в переліку робіт із ремонту ми не знайшли демонтажу зірки на флагштоці парламенту.

Прикро, але із цього напрошується висновок, що лакування меблів для народних депутатів сьогодні важить більше, ніж захист гідності української нації.

Конгрес Українських Націоналістів розцінює присутність п'ятикутної зірки на флагштоці українського парламенту над державним жовто-блакитним прапором як наругу над державною символікою України.

Ми вимагаємо від Вас, як Голови Верховної Ради, вжити заходів щодо демонтажу цього рудименту радянської епохи до 20-річчя Незалежності. Натомість, згідно зі ст. 20 Конституції України, встановити над Державним стягом України на флагштоці ВРУ малий Державний Герб – Тризуб.

Головний Провід Конгресу Українських Націоналістів

ГЕРОЯМ – СЛАВА!

"ТОБІ, УКРАЇНО, МІЙ ПЕРШИЙ ПОДИХ І ПОДИХ ОСТАННІЙ – ТОБІ..."

Марія БАЗЕЛЮК

Степан Семенюк – український націоналіст, повстанець, багатолітній каторжанин совєтських концтаборів може уповні віднести слова, винесені в назву статті, до свого життя. Лише його дивовижна, як на наш час, скромність спричинилася до того, що про нього досі не написані книжки, якими б зачитувалися юні школярики: таких безшабашних пригод в Інтернеті не знайдеш, самозабутньо читала б молодь: романтика революції, перші юнацькі почуття, що бринять ніжністю, беззавітна відданість ідеалам свободи пробуджують душі прекрасні поривання навіть у скептиків і циніків, а літні люди, ровесники пана Степана, читаючи, наблизилися б до незамулених джерел своєї юності, коли кожний з них вважав справою честі та обов'язку все віддати Україні, все, навіть власне життя...

Проте Степан Семенюк, дуже часто виступаючи в ЗМІ із широкого спектру проблем – політичних, економічних, церковних, історичних, висвітлюючи знакові події та маловідомі сторінки національно-визвольної боротьби, в тому числі – в концтаборах, уперто обминав себе. Як на мій погляд, це було не на користь справі: адже нація має знати своїх героїв, щоб на прикладах їхньої звитяги плекати майбутніх лицарів України. Та їхнє покоління виховали аскетами, які не потребували "ні слави, ні заплати", заплатою для них було "щастя в боротьбі". За такими принципами Степан Семенюк живе уже 92-й рік. Слава Богу, аж тепер нарешті відважився привідкрити завісу таємничості над своєю долею і повів її крутоярами нас, що так довго чекали його спогадів.

Зізнаюсь: для мене, волинянки за походженням, уродженої на Острожеччині, де пан Степан ще 1940 року був районовим провідником і навіть зберіг (він чи друзі) світлину 1943 року, на якій зображено приміщення в селі Острожець, в якому перебував підпільний провід ОУН Луцької округи, його книжка "...І гинули першими. Нотатки волинського підпільника" стала одкровенням і потрясінням водночас. Щоправда, мізерний наклад – 700 примірників (звідки українському героєві взяти кошти на книжку, як повітря, потрібну народові, а шукати заможних спонсорів автору начебто й не випадає) приголомшив своєю невідповідністю її змісту, а значить, і попиту, і прекрасній передмові видатного волинянина Євгена Сверстюка, названий дуже влучно – "Тихий подвижник". Втім, подумала, спроможемося з часом на більше, добре, що є "нотатки".

"Перед нами – книжка волиняка, що втілив у собі принципи українського націоналіста, котрий щодня несе свій обов'язок ось уже упродовж дев'яноста літ, – зазначив у передмові Євген Сверстюк. – Степан Семенюк написав її як притчу про життя, яке ставить завдання – і їх треба постійно розв'язувати з честю й гідністю. Він жив у гущі національної боротьби, але жив як аскет у миру. То важче, ніж у монастирській обителі. "А хто таке нині помітить?" – резонно запитає читач. Хтось та й помітить..."

Не втримаюсь, щоб не навести ще один фрагмент передмови: "Степан Семенюк належить до покоління тих учасників національно-визвольних змагань, які діяли в умовах неможливого і всупереч обставинам. Вони говорять тільки по суті – нічого зайвого, і мовчки роблять свою справу.

У Норильську та в інших лагерях С.Семенюк часто контактував з Данилом Шумуком, теж волиняком, автором цікавих спогадів "Пережите і передумане". В польських, німецьких і російських лагерях і тюрмах Шумук провів 42 з половиною роки. У Франції його зустрічали як вічного в'язня, адже такий термін ув'язнення важко уявити, а коли ось такий ветеран боротьби за правду ще й ефектно, цікаво говорить – то справжнє диво.

Він справляв незабутнє враження.

Степан Семенюк набагато тихіший. У нього не було захоплення, а потім – боротьби із комунізмом. У його спогадах нема гострих діагностичних діалогів. Він із юнацьких років – бандерівець, "вірний на життя і смерть ідеї нації, і не здається, хоч би проти нього був цілий світ". На таких абсолютно надійних юнаках і тримався дух боротьби УПА проти коричневих і червоних окупантів.

...Мені не доводилося чути від нього гострих суджень про колег чи противників. Чи тут діє християнське правило "не судіть", чи просто неістотно говорити про вади окремих людей?

Але без Семенюка не обходилися організації опору в лагерях, скрізь він брав зовні малопомітну, але діяльну участь, про що були інформовані спецслужби... За таку органічну скромність і розумну співпрацю його дуже шанували друзі по боротьбі, а для нього це було лише дотриманням кодексу честі українського націоналіста.

Батьки: Тетяна і Василь ДРАНИЦЬКІ

Брати: Іван та Андрій ДРАНИЦЬКІ. Загинули в бою з енкаведистами

Такий аскетизм Семенюка, безперечно, корелює з його глибокою християнською вірою, що було також характерним для багатьох учасників українських визвольних змагань. Для нього характерне релігійне мислення і той дух християнської стійкості, на якому й стоїть наш народ віками."

Для українців, особливо, для молодої генерації дуже важливо не лише знати історію свого народу, а й збагнути внутрішню сутність борців за незалежність України доби Євгена Коновальця, Степана Бандери та Романа Шухевича. Збагнути сили, які живили незламність духу й волі лицарів "армії безсмертних", гідним репрезентантом яких є Степан Семенюк, – "вірний на життя і смерть ідеї нації, і не здається, хоч би проти нього був цілий світ." Читаймо книжку! Її автор вважає одним із першоджерел всього прекрасного Любов – до України, до Бога, до ближнього. Вона надихала на подвиги й самопожертву, рятувала від ганьби і руїни, дарувала мрію тоді, коли був за півкроку до безодні. Пан Семенюк пише:

"Любов! Через любов Бог створив усе прекрасне! Хто це написав, не можу пригадати:

Тобі, Україно,
мій перший подих,
І подих останній
Тобі.

Споконвіку в різних формах і висловах це повторювали покоління – від Святославового "не дамо посоромити землі Руської" аж до сьогоднішнього "здобудеш Українську державу або згинеш у боротьбі за неї". За це "докоряв" Богу Шевченко, за це розстріляли М.Міхновського, Д.Фальківського, М.Хвильового, бо вони "...до безумства любили свою Україну". То любов до народу, до України давала силу мільйонам на турецьких галерах, у болотах і тюрмах Московії, Польщі, лагерах рейху і знову Московії..."

1943 р. Острожець. У цьому приміщенні перебував підпільний провід ОУН Луцької округи

Сповідуючи силу любові, як основу життя та боротьби, Степан Семенюк гідно пройшов дорогами долі, засіяної трагічними випробовуваннями і для нього, і для його славної родини. Його короткий життєпис, де нічого зайвого, подаємо у його ж, Степана Семенка, викладі:

"Народився я 19 січня 1920 року в сім'ї Тетяни і Василя на історичній Волині. Було нас четверо хлопців і сестра Марія. Найстарший Остап загинув, визволяючи Латвію, Андрій (псевдо Мім) був окружним господарчим референтом ОУН і районовим ОУН Луччини, загинув у 1945 році від куль НКВД. Іван, районовий Колківщини, загинув 1945 року також від куль НКВД. Мама, Тато і дружина Андрія з п'ятилітнім сином були депортовані 15 травня 1941 року в Тюменську область, де Тато помер з голоду 1945 року. Мама двічі втікала із заслання, похована в м. Луцьку.

Чотири кляси початкової школи я закінчив у селі, а тоді вчився і працював у Луцьку. Член ОУН з 1938 року. З приходом большевиків пішов працювати вчителем. Пройшов так звану перепідготовку вчителів у секції істориків.

30 серпня 1940 року, уникаючи арешту, перейшов у підпілля. Організовував визвольний рух в Острожецькому районі на Дубенщині, де після Акту відновлення Української держави 30 червня 1941 року організував українську державну адміністрацію. Під німецькою окупацією далі перебував у підпіллі на нелегальному становищі, організовуючи боротьбу з окупантом.

9 вересня 1944 року потрапив у полон НКВД – був арештований і засуджений Ревтрибуналом військ НКВД Рівненської області на кару смерті за статтею 54 – "збройне вторгнення на територію СССР" та іншими пунктами 54-ї статті КК УССР.

Після семидесятиденного перебування у смертній камері був "помилуваний" двадцятьма роками каторжних робіт. Покарання відбував у лагерях Тайшетлага, Норильлага і Ґорлага. Тут у 1953 році був учасником організованого опору, що охопив усі лагері Норильська, в яких перебувало близько 30 тисяч політичних в'язнів.

Після розгрому повстання разом з іншими учасниками був ув 'язнений у так званому Центральному політізоляторі у Владимірі-над-Клязьмою, бо в "сєкретной запіскє" уповноваженого МГБ написано, що я був "активним організатором повстання в Ґорлазі № 3", хоч насправді ані разу не виступав і не був членом страйкового комітету.

Невдовзі був притягнутий до відповідальності "за антисоветську агітацію" (йшлося про статті, написані мною з нагоди 300-ліття Переяславської угоди) й організацію "тєрорістічєской банди в лагєрє".

"Відвідав" ще тюрми в Ярославлі і на Красной Прєснє в Москві, щоб опинитись у Мордовії. У вересні 1955 року мене, як підданого Польщі, за "тяжкі злочини рішенням уряду СССР передали в розпорядження уряду ПНР". Так разом із двома сотнями інших громадян Польщі в Бресті передано нас польській в'язничній службі.

Нас, в'язнів, відправили до окремої зони в "осьродку праці" недалеко од міста Влоцлавка, що в Центральній Польщі, звідки згодом звільнили. Вийшовши на волю, працював на будівництві, здобував освіту. Є членом Українського суспільно-культурного товариства – Об'єднання українців Польщі.

Завжди жив Україною..."

НКВД заарештував Степана Семенка 9 вересня 1944 року. Нелюдські тортури, допити. Менше як за три місяці – 27 листопада – військовий трибунал засудив його до розстрілу. "Дивне створіння – людина. Сидить у смертній камері й чекає на страту, а все-таки думає, надіється і мріє. Мріє про те, якою вільною державою повинна бути і таки буде Україна. Будує в думках свою Україну. І сни їй сняться, зокрема, смачні обіди й вечері. Мені часто снилася мама, хоч я не знав, де перебувала моя сім'я, вивезена 15 травня 1941 року. Снилася також Квітка, приходила, як янгол, і додавала сил. Так згодом було і в лагерах..."

Кару смерті замінили 20-літньою каторгою.

Книжка С.Семенюка – не хроніка. В ній годі шукати часової послідовності. Автор розповідає про концтабірний "побут" і тут же подає "ретроспективу" – спогади про визвольні змагання українців Волині "за Польщі", "за перших совєтів", під німецькою та другою совєтською окупаціями, а далі вже йде фрагмент Норильського повстання чи замальовка з організаційної відправи за участю Романа Шухевича десь у Яловичах під Острожцем, а там уже постає тисячолітнє українське село Києвець (родинне село моєї матері, батьківщина моїх предків Пижуків, що жили там від сивої давнини) на Підляшші чи бринить над поліськими плесами дорога кожному волинському серцю пісня "Очерет мені був за колиску". І теплі, щирі слова про тих, хто не зламався навіть тоді, коли, як люблять казати "правильні" патріоти, "встояти не було сили". Шляхетна людяність і негаласлива любов Степана Семенюка до Батьківщини і друзів створюють неповторну атмосферу щирості, коли віриш кожному слову автора і, пишучи про нього,

С.СЕМЕНЮК (сидить праворуч) з учасниками повстання

1992 р. Зустріч із вояками Української національної гвардії

1992 р. Шевченківські святкування на суднобудівному заводі в Миколаєві

мимоволі намагаєшся уникати гучних слів і пафосу, не притаманних його "нотаткам".

Лише один штрих із камери смертників – про юних українців-звитяжців: "Серед смертників було двоє хлопців-братів із Чорторийська, поліського села, що на середньому Стирі. Один не мав ще шістнадцяти, а інший – сімнадцяти років. Сиділи вони в смертній камері вже півроку й так виснажилися від голоду, що не могли навіть розмовляти і вставати. Одного з них стратили. Йдучи на смерть, юнаки мужньо прощалися. Яку загрозу імперії становили ці діти? Яке дике право має Москва розстрілювати дітей?" Їхні прізвища автор не пам"ятав.

Степан Семенюк називає десятки, сотні імен "лицарів відважних", які першими на волинській землі стали до бою за волю та Українську державу , досі , на жаль, не вшановані належним чином на їхній малій батьківщині. Нагадаємо деякі з них. Сергій Качинський (Остап) – перший командир відділу УПА, син бідного селянина із с.Піддубці, що недалеко від Луцька. Микола Мостович, член Проводу ОУН, син православного священика із села Малин, нині – Млинівського району. Олена Мостович (Верба), його сестра, референт жіночої мережі ОУН ПЗУЗ, перша голова й організатор УЧХ УПА. Люба Гнатюк (Біла, Русалка, Квітка) – донька селянина із с.Гаразджі, що неподалік від Луцька, референт жіноцтва Ковельської округи ОУН і Волинської області, голова УЧХ ВО УПА "Турів" і ГВО УПА "Завихост". Кузьма Музичук (Карколом), син сільського пастуха із с.Гаразджі, референт СБ району; Анатолій Козяр (Гай, Володимир), син безземельних селян із с. Піддубці, обласний провідник ОУН Волинської обласної референтури СБ області; Микола Якимчук-Ковтонюк (Гриша, Олег), родом із Піддубців, окружний провідник ОУН Луччини, перший командир групи УПА "Турів"; Ярослав Гарасименко (Я.Мова) з Луцька, редактор і мовознавець, поет. Ярослава Скаб (Івга), донька сільської вчителі з Томашівщини, окружна УЧХ.

Читачі книги С.Семенюка почерпнуть надзвичайно багато інформації, особливо цінної для волиняків. Приміром, про трагедію села Малин, в якому мешкали українці та чехи і яких німці спалили в церкві. Чехи, стверджує С.Семенюк, всіляко сприяли нашому визвольному рухові. Сам він, як згадує, навіть переховувався в домівках чехів під час першого підмосковського підпілля. "Цього дієво прихильного ставлення чехів до нас не пробачили їм поляки. Вони погрожували їм, між іншим, через Ґанку Скленаж із Гаразджі". Що ж стало причиною Малинської трагедії, сумні роковини якої щороку спільно відзначають чехи та українці? Ось як розповідає про це Степан Семенюк:

"У липні 1943 року совєтські партизани генерала Медвєдєва з Уманських лісів уночі пограбували млин у селі Малин Острожецького району. І це послужило приводом відплатної акції німців, але не червоним партизанам, а мешканцям цього населеного пункту. Село Малин було чесько-українським. Каральний німецький відділ із Луцька, підсилений польським парамілітарним батальйоном, оточив село, зігнав людей до дерев'яної церкви та клуні, де їх живцем спалили, не даючи нікому втекти. У цьому пеклі загинуло близько 800 людей: чоловіків, жінок, дітей, у тому числі – лікар-єврей із дружиною-полькою і двома малими синочками.

Через кілька днів після трагедії довелося мені бути на тому пожарищі, де ще дотлівали тіла людей і худоби. Крематорій на відкритому повітрі!!! Довкола пустка, хто був в околиці живим – повтікали.

За що ці люди загинули?

Через тиждень відбувся похорон, прийшло кілька тисяч людей із околиць. Панахида, проповідь і плач-голосіння тисячі грудей! Які оскарження! Кортеліси, Малин... а по всій Україні? У цій місцевості не було тоді жодного більшого відділу УПА, в обороні села виступила боївка на чолі з районовим провідником ОУН Лисим, і всі вони загинули.

Честь Вам, борці!

На пам'ятнику жертвам Малина я не бачив імен загиблих захисників, хоч усі вони відомі. Не названі також і злочинці, але збереглася совєтська таблиця з написом, що то українські націоналісти розстріляли людей. Яка неправда!"

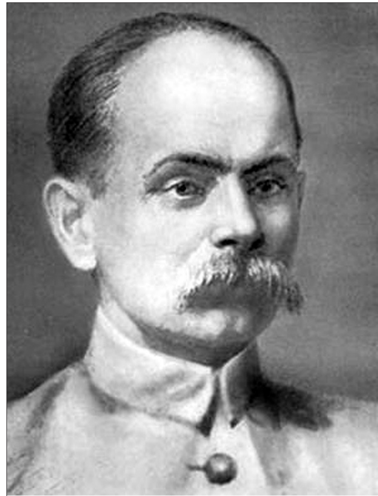
Що це брехня, люди знали і за совєтських часів. Вперше правду про Малинську трагедію, про те, що бандерівці (а це переважно були хлопці із села П'яннє) намагалися врятувати людей, але сили були нерівні, тож загинули всі, я почула ще студенткою від нашого сусіда в Острожці Миколи Лаврентійовича Мельничука, до речі, заступника голови колгоспу. Від нього ж я ще в юному віці довідалася і про те, що ОУН-УПА воювали і проти коричневої, і проти червоної чуми...

Згадує С.Семенюк про друзів з Ґорлагу-3 в Норильську незабутніх Мирослава Панчука, Мелетія Семенюка, Романа Загоруйка, Василя Николишина, Данила Шумука, Василя Гривінського, згадує тих, кого не можна забути з обов'язку перед Богом і Україною. Нам не можна забути! Забути того, про що ми довідалися завдяки Степанові Семенюку. "...І гинули першими" – вражаючі спогади. Їх має прочитати кожний.

УКРАЇНСЬКІ ТВЕРДИНІ

ВЕПРИК ПАМ'ЯТАЄ СВОЇХ ПОДВИЖНИКІВ

Кирило СТЕЦЕНКО.
Фото з сайта LITOPYS

Видатний композитор і один із фундаторів автокефалії Української православної церкви Кирило Стеценко ("День" писав про нього в статті Наталки Поклад "Композиторська "хата") прожив у Веприку менше ніж півтора року (1920–1922 роки), але за цей час село стало своєрідним релігійним і музичним центром кількох повітів. Послухати хор, організований Стеценком, приходили люди з навколишніх сіл. Хор хлопців і дівчат на чолі зі Стеценком ходив по селах і виступав з концертами. Стеценко вважав, що український народ через українську народну пісню прийде до національного пробудження та єдності думки в боротьбі за своє визволення. Він писав: "Пісня українська розкаже народові його історію, минувшину; пісня розкаже йому, хто він, які були в нього герої, хто такі Наливайко, Трясило, Залізняк, Гонта, Хмельницький... Він узнає і серцем своїм прийме дух вільності і свободи...".

Українська культурницька робота священика викликала лють ворогів. Коли Кирило Стеценко помирав від тифу, на який захворів після відвідин хворого селянина, до нього навідувалися чекісти. За переказом, один чекіст набрав з криниці відро холодної води і вилив на хворого Стеценка. Він помер 22 квітня 1922 року.

1929 року майже всі пісні, які співав хор Стеценка, було заборонено як націоналістичні. Десятки років не було чути музики Кирила Стеценка до поеми Шевченка "Гайдамаки", твору Черкасенка "Про що тирса шелестіла", до віршів Олеся, Грінченка та інших. Замовчували, що композитор був автором музичної обробки гімну "Ще не вмерла Україна". Брат Кирила Григоровича, панотець Петро Стеценко, був репресований. Жертвами репресій 1930-х стало багато родичів Кирила Стеценка.

Комуністи розправилися з веприківцями за національне відродження. У тридцятих роках Голодомором і репресіями знищили півтисячі людей – чверть села. 1933 року у Веприку було чотири випадки людоїдства. З репресованих урятувався лише один – Володимир Якович Халюк, який прожив 100 років і 45 днів. Наприкінці життя він так пояснював масові репресії: "Не за практичну діяльність проти озвірілої влади нищили людей, а за те, що ці люди були мислячими й національно свідомими. Вони могли в майбутньому передати свої думки новому поколінню – прищепити паростки національної свідомості".

Але всіх не знищили...

Під час Другої світової війни, коли на Київщину прийшли з Заходу українські патріоти, юний веприківський поет Володимир Косовський вступив в ОУН. Його мати співала в хорі Кирила Стеценка. А батько Іван Косовський під час Першої світової війни закінчив школу прапорщиків, 1918 року був військовим комендантом міста Василькова на Київщині. Його розстріляли 1938 року.

Під час німецької окупації була розібрана огорожа на могилі Кирила Стеценка. Уночі 24 травня 1942 року юні поети-оунівці Володимир Косовський та Андрій Кравець-Кравченко встановили на могилі Стеценка березовий хрест зі своїми віршами. Але якийсь поліцай забрав той хрест з могили.

1944 року Володимира Косовського засудили до 20 років концтаборів. Звільнившись після смерті Сталіна, він повернувся в рідний Веприк і працював завідувачем фельдшерсько-акушерського пункту. Володимир Косовський домігся встановлення пам'ятника на могилі Кирила Стеценка, організував його музей і вісім років працював на громадських засадах його директором. Але з'явилися непрохані гості з КДБ, звинуватили Косовського в націоналістичному впливові на молодь і звільнили з посади директора музею. Також його звинуватили в тому, що він розмовляє з дітьми українською мовою, у своєму дворі посадив "националистические кустарники" (калину), а доньці Олі справив "националистическую свадьбу" (весілля з усіма українськими звичаєво-традиційними обрядами). Від повторного арешту Косовського врятувало, як говорили, те, що його медичні послуги були потрібні і чекістам, котрі присилали до нього своїх родичів на лікування.

Лише під час перебудови В.І.Косовський обійняв посаду старшого наукового співробітника Музею-садиби К.Г.Стеценка. Почали виходити книги його поезій і публіцистики. У 1987 році Володимир Косовський започаткував у Веприку обласний фестиваль "Пісенні дзвони". А 29 травня 2000 року подвижник української культури Косовський помер, трохи не доживши до свого 77-річчя. Його поховали поруч із могилою Стеценка, як він і заповідав.

Щорічно до дня народження Кирила Стеценка у Веприку відбуваються науково-практичні конференції, а до 130-річчя священика-композитора, яке буде наступного року, планують улаштувати "Стеценків Великдень".

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
Ірпінь.
"День", ч.142–143,
12–13 серпня 2001 р.

"НЕ ШУКАЙМО ВИННИХ

МОМЕНТ ІСТИНИ

Наша розмова з кардиналом УГКЦ Блаженнішим Любомиром ГУЗАРЕМ розпочалася із спогадів про його зустрічі з Ярославом Стецьком і Славою Стецько. Адже знайомство з ними тривало впродовж не одного десятиліття. Тож, природно, ми поцікавилися:

– Яке враження справив на вас Ярослав Стецько як людина, громадянин і християнин?

– Не можу сказати, що дуже близько знав пана Ярослава Стецька, а зустрічалися ми багато разів. Ще коли я був капеланом табору оселі Спілки української молоді Америки, раз у рік він до нас приїжджав. Більше поговорити з ним я мав нагоду у Римі, коли він разом із пані Славою відвідував покійного патріарха Йосипа Сліпого. Пан Ярослав залишив гарне враження, враження людини віруючої, побожної. Ми не входили в наших розмовах у якісь політичні справи, бо я до того не мав особливого відношення. Але його духовність відчувалась навіть у розмовах на світські теми. Мені завжди імпонувало, що Ярослав Стецько – людина віруюча, людина, яка мала поняття про Бога, про релігію і горнулася до Церкви. Я би дуже хотів, щоб більше було таких політичних провідників, бо мав я, на жаль, у своєму житті дуже прикрий випадок. Досить знаний, не хочу називати його прізвища і політичної приналежності, політик, то ще було в Америці, казав: "Та отой отець забагато про Бога говорить, про релігію". Від таких політиків годі сподіватися чогось доброго. Тож на такому тлі пан Ярослав справляв на мене дуже гарне враження, і які б не було його історичні надбання, заслуги і невдачі, це для мене є цілковито другорядне. Коли він і пані Слава приїжджали до Блаженнішого, то в нас щоразу були принагідні щирі розмови, що бувають при таких зустрічах.

Покійний Патріарх Йосип дуже старався примирити наші політичні угруповання. Як знаєте, напевно, наш український політикум на еміграції був прикро поділений, і, на мою думку, глупо поділений, на шкоду народу. Патріарх старався заохотити всі політичні угруповання до спільної праці. І власне, то також були нагоди, коли пан Ярослав і пані Слава бували в Римі. Така духовна настанова несла в собі певну запоруку якоїсь позитивної реакції. Пам'ять про пана Ярослава мені приємна і, так скажу, будуюча: насправді може бути політик віруючий. І я думаю, що та його релігійність мусила мати вплив і на його діяння.

– Пані Слава нам розповідала про офіційні зустрічі із Патріархом УГКЦ Блаженнішим Йосипом. Блаженніший часто їх запрошував, коли йому було важко, хотілося просто поспілкуватися. Вони знаходили спільне родинне коріння, родинні зв'язки: адже родом були з Тернопільщини.

– Так, вони всі були з Тернопільщини, я пригадую недалеко Підволочиська село, де батько пана Ярослава був священиком, там і пам'ятник йому поставлений. Тож справді вони могли говорити спільною мовою. Це певний образ чи відлуння отої побожної нашої Тернопільщини, де люди жили певними ідеалами, де для них духовні вартості були, можна сказати, самозрозумілими. І під тим оглядом вони мали багато спільного.

Я також дуже радо спілкувався, коли Стецьки приїжджали, розмовляв з ними на різні теми: і на політичні, і церковні. Тут і спільне походження мало певну вагу.

Уже в Україні я неодноразово зустрічався зі Славою Стецько. Вона була прихожанкою церкви на Аскольдовій могилі у Києві.

Як я собі пригадую, ми ніколи не зустрічались за домовленням, а так при різних нагодах зустрічались і радо розмовляли.

– Нині, на жаль, вкрай рідко можна зустріти серед політиків людей духовних, справді віруючих. Складається враження, що політика – річ брудна, а політики не сповідують моральних цінностей…

– Чомусь є таке переконання, що політика мусить бути брудною. Так, як існує думка, що підприємець мусить бути злодієм або нечесний. Я недавно мав зустріч із підприємцями у Дніпропетровську і розпочав її такими словами: "Панове, я хочу зачати від того, що мав щастя в своєму житті не тільки знати, а й працювати із підприємцем дуже успішним і, на мою думку, цілковито чесним". Можна бути чесним підприємцем. Ті, які кажуть, що підприємець мусить бути нечесним, неправі. Те саме з політиками. Люди недооцінюють того, а найгірше, що самі політики іноді не розуміють того, що політика – це є одне із найбільш гідних завдань у суспільстві. Політик може дуже багато добра зробити, може і повинен, бо він служить народу. І це треба завжди підкреслювати. Якщо ми маємо труднощі в тому напрямі, то лише тому, що політики самі себе не шанують. Можна бути чесним політиком! Треба тільки цього хотіти.

У житті підприємця і в житті політика є дуже багато різного роду спокус. Саме почуття влади є дуже спокусливе, може легко звести людину на манівці. Тому політик, якщо хоче бути чесним, – а може і повинен бути чесним, мусить бути дуже чуйним, – не піддатися спокусі, якою б вона не була: влада, можливість наказувати, керувати іншими чи гроші. Ми нічого не збудуємо, якщо не будемо мати гідних політиків. Але чи наші політики стараються боронитися від тих спокус? Наведу такий приклад. Американський Конгрес має цілий ряд капеланів різних віровизнань, бо там є католики, православні, протестанти, євреї, різні. Якщо я не помиляюся, кожне пленарне засідання починається молитвою в Конгресі. Між іншим 22 січня кожного року запрошували українського священика. Він не був офіційним капеланом, але мав особливе запрошення: саме він починав молитвою засідання, а також передбачалося, що він у тій молитві буде просити всіх молитися за Україну. Це такий зовнішній звичай, а для багатьох людей – формула життя. Непоганий приклад був би і для нас: щоби наша ВР звернула більшу увагу на релігійне життя. Наші політики не відрізнялися б від інших, якби намагалися бути порядними. Це є абсолютно можливим. Мені здається ми повинні поборювати те поняття, що політик, – це обов'язково щось непорядне, ні. Він має бути чесним, на рівні свого людського завдання, тоді користуватиметься довір'ям народу. Люди будуть мати більше пошани до тих, кого вибирають, і може, обережніше вибиратимуть своїх представників. Та людина, що має віру в Бога, незалежно від того, католик чи православний, протестант чи має інше якесь віровизнання, але серйозно дотримується своїх релігійних переконань, буде і моральною і чистою. Розв'язка є дуже простою: треба тільки хотіти.

– Сьогодні чи не найбільшою загрозою для нації є моральний занепад. Спивається село, молодь. Церква завжди помагала тим, хто оступився.

– Ми пам'ятаємо те, що є за нами. XIX століття: було страшне пияцтво, а тоді почалося відродження. Митрополит Сембратович написав дуже гарне послання про гідність людини (йдеться про львівського митрополита Йосифа Сембратовича, який у 1874 р. написав послання "О великім достоєнстві чоловіка", а згодом пастирський лист "О братствах тверезости", в якому закликав священиків боротися із пияцтвом, організувати по селах "Братства тверезості", – **ред.**). Почалася серйозна праця, і, як то казали, до Першої світової війни у нас село "висохло", люди перестали так масово пити. Повернімося у 20–30-ті роки минулого століття. В ті часи в Західній Україні національне відродження було дуже сильне на селах. Чому? Бо село було моральне, бо село перестало пити, бо село себе шанувало. Ми говоримо про високий моральний стан українського села і тих, кого ми називаємо націоналістами. Про націоналізм мають таке поняття, що то щось зле. Ні, націоналізм – це дуже нормальна річ. Адже любити свою батьківщину є цілком нормальним, а навіть приписаним. І націоналісти це робили, бо їм не перешкоджали такі речі, як пияцтво. Ми сьогодні є спадкоємцями режиму, в якому пияцтво пропагувалося. Я пригадую, як я, малий хлопець, це був десь 1939-40 рік, прийшов з батьком купити хліба. Хліба не було, але на полицях були пляшки. Я питаю в тата: "Що то води так багато"? А то була горілка. Горілку присилали масово, щоби нарід споювати, бо п'яний нарід – немічний нарід. Отже, це було цілком запрограмоване.

Отже, нам треба почати наново. І ми почали, але, на жаль, не дуже успішно. Літ сім тому Церква почала таку гарно випрацювану програму за тверезість життя, в місті і на селі однаково. Мені прикро сказати, але ми маємо далеко не ті успіхи, на які сподівалися. Люди не дуже хочуть бути тверезими, значить, є поважна проблема. І треба застановитися, що робить тут Церква, а що робить також держава. Замало дати якийсь заклик чи закон. Треба почати дуже солідну виховну акцію, на щось наголошувати. Сьогодні наркоманія і багато інших речей, корупція – то все з одної бочки вийшло. І хто винен? Всі ми – хтось більше, хтось менше, всі ми винні. І нема чого себе вважати ліпшими від когось іншого. Не зуміли ми людей заохотити, не показали їм, яке то є лихо – пияцтво. Мусимо застановлятися над тим, як цю справу розв'язати. Ситуація не є легкою, але нарікати немає на кого, а на себе самих. Нікого не зробите добрим, він мусить хотіти бути добрим. Одиноке, що можемо зробити, – то заохотити, підтримати, дати засоби, усунути нагоди до поганої поведінки. Тоді можна надіятися на вислідi. Маємо досвід покійного митрополита Сембратовича і пізніше це продовжував митрополит Шептицький, але процеси "висушення" села почав Сембратович.

– Які аргументи в боротьбі проти пияцтва були на той час найпереконливішими?

– До 1939 року, до часів війни, не можна говорити про якесь велике пияцтво на селі чи в місті взагалі. Все було дуже в міру, навіть коли приходили гості, то не напивалися: таке явище було цілком відсутнє. Люди, особливо 20–30-ті роки, почали розуміти, що не пити або умірковано щонайменше пити – це дуже важне для розвитку суспільства.

Наприкінці XIX – початку XX століття більше зверталася увага на господарчу сторінку. Що траплялося: господар ішов до корчми, не мав грошей, підписував вексель і все втрачав. Але як припинилася справа пиття, він вже не йшов до корчми, то, розуміється, стало розцвітати господарство.

20–30-ті роки мали певну політичну тональність: такий щирий, гарний, чистий націоналізм – це бажання бачити своє суспільство, свій нарід кращими. Люди мали мотивацію, розуміли, що краще можуть послужити своїй країні, спільноті, коли вони не спиватимуться. Моральність подружжя і взаємоповага стояли на досить високому місці. Це було свого роду очищення, була ідея, була мотивація. Нам бракує тої мотивації, хоча сьогодні маємо далеко кращі обставини. І тут можна дещо закинути політикам, адже вони мають випрацьовувати суспільну мотивацію, показати, якою ми направду хочемо бачити Україну. Вони повинні на тім застановлятися і те в народі проповідувати, давати народові ту мотивацію власним прикладом. Тобто багато не говорити, а так поводитися, щоб нарід захотів бути кращим.

– Але ж люди, і не тільки в Україні, знайшли собі примарне "божество" – гроші й заради них приносять у жертву свою душу.

– У нас справді є ситуація, коли всі і вся говорять про фінанси під різними аспектами. Мовляв, якщо розв'яжемо економічні проблеми, то все буде в порядку. Але мені здається, що буде все в порядку щойно тоді, якщо в порядку будуть люди. Не гроші, не фінанси роблять нас добрими. А коли люди є добрі, тоді і фінанси краще функціонують. Чому ми маємо сьогодні стільки корупції? Бо люди не знають, що так не мусить бути. Маємо почати з того, щоб у політичних діяннях звернути більше уваги на духовні вартості. Не заступати Церкви, бо Церква має робити своє, але держава також не може виключно думати про фінанси. А коли послухаєте промови від початку до кінця, від найвищих до найнижчих політиків, то усі говорять про гроші. Про духовне десь-колись щось скажуть, але то лише принагідно. Ми далеко не зайдемо на грошах, треба звернути увагу на духовну ситуацію. І тут політика мусить відіграти свою роль. Нам було би дуже корисно, якби політи-

ПРО 20-ЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

"Мені здається, що ми не використовуємо ще достатньо ту незалежність, свободу, яку одержали 20 років тому. Є різні на це причини: може бути пряме незнання, страх бути свобідним, бо свобода – це відповідальність. Одне слово, боїмося бути свобідними, боїмося наслідків нашої свободи, бо це означає відповідальність", – сказав Блаженніший Любомир (Гузар).

На думку Предстоятеля УГКЦ у 2001–2011 роках, ми щойно йдемо до усвідомлення незалежності, свободи: "Моя думка, що ми ще не зробили того, що повинні були зробити, хоча, як я вже сказав, маємо підставу, маємо можливість. Тільки вона не використана ще належно".

Говорячи про незалежність народу, держави, Архиєпископ Любомир порівняв її з незалежністю особи. "Людина повинна бути свобідною, щоби бути собою. Господь Бог дає нам це і каже: "Якщо будете сповняти мій закон, що Бог дав ще на горі Синай (а пізніше Ісус Христос поширив це в Нагірній проповіді), – то будете свобідними, будете вільними"".

"Свобода – це не є робити, що мені хочеться, сваволя. Свобода – це могти робити добро, щоби бути свобідним. Хто сповняє волю і закон – є свобідний, не є зв'язаний, поневолений", – наголосив Блаженніший Любомир.

ПОЗА НАМИ..."

ки звернули більше уваги на духовні вартості в своєму власному житті. Тоді вони повернули б собі довір'я народу, а також самі були б більше налаштовані робити добрі справи.

– Україні потрібна національна еліта. Це надскладне завдання. Чи є надія, що ми скоро зможемо виростити нову українську еліту?

– Еліта – то не є щось таке, що можна скоро зробити. Еліта мусить вирости. Сьогодні маємо лише верхівку: людей на відповідальних високих позиціях різних рівнів – державних, обласних, різних, тобто людей, які стоять нагорі. Але це не означає, що вони є еліта. Еліта – це значною мірою результат самовиховання. А коли вже людина досягне певного рівня, вона виховує других: своїх дітей, внуків, інші покоління. Еліта – то не замовлення. То не так, що скінчив п'ять курсів, дістав диплом і став елітою, ні. Еліта – це люди, які мають знання, але також мають мудрість, мають чесність, працюють над собою. То може бути людина, яка походить із інтелігенції, може бути людина, яка народилась на селі, то не суттєве. Суттєве інше: чи хоче вона бути доброю, чи хоче вчитися, щоби бути мудрою, а не тільки мати знання. І тоді виростає хтось із того, дивиться у майбутнє і дає щось майбутньому. Такої еліти нам бракує сьогодні. Чому? Бо люди не хочуть працювати над собою: страшне лінивство, духовне лінивство. І хочуть мати гроші. Але і гроші можна мати, і бути добрим. Бути багатим – то не значить бути грішником, і багата людина може бути членом еліти. Одне з другим не розходиться. Тільки залежить, на яке місце ми поставимо гроші: чи будемо грошам служити, чи будемо гроші використовувати. У сьогоднішніх обставинах ми мусимо працювати над собою, серйозно думати, шукати, чесно жити. І крок за кроком рівень починає підноситися, і тоді виростає еліта. Еліта завжди думає про других, у той час, як верхівка думає лише про себе, про свій інтерес.

– Чи не є наслідком історичних обставин те, що сьогодні ми маємо певний вакуум на місці еліти?

– Ви маєте рацію. Починаючи від Першої світової війни, всі окупанти України – чи на Сході, чи на Заході – всі старалися знищити еліту. Нас позбавили еліти, починаючи від села і до міста, в світі культури, в світі науки – все найкраще нам нищили, свідомо нищили. Значить, мусимо відродити, нема ради. Ніхто нам еліти не дасть.

Але тут повертаємось до політики, оскільки вона має владу. Тому політики мають і велике завдання: насамперед, над собою працювати, а друге, допомагати іншим, працювати для інших. Бо вони мають дбати про суспільство. Треба, щоби той, хто відповідає за другого, працював перш за все над собою, вдосконалював себе, старався, а далі передавав це другим. А тоді через два-три покоління будемо мати гарну еліту, еліту політичну, еліту наукову, культурну і т. д.

– Яке місце у вихованні людей Церква відводить священикам? Ще пам'ятні часи, коли авторитет священика, який публічно вказував на негідну поведінку члена громади, спонукав людей змінити себе, свої дії.

– Бачите, не кожен священик то може зробити. Я вам дам приклад. Митрополит Андрей посилав здібних студентів до різних шкіл по цілому світу, щоби навчилися і щось принесли додому. І був такий отець Фіґоль, у кінці 1980-их він якимсь чудом дістався до Америки, до того був цілий час в Україні, пізніше у Литві. Отож отець Фіґоль в університеті в Австрії вивчав проповідництво, приїхав додому, митрополит гарно його привітав і призначив на село в горах. А в горах був старенький отець, парох, ну і отець Фіґоль йому допомагав. От люди приходять замовляти похорон за батька. Все домовились, як то буде. "Але прошу отця, ми би просили, – звертаються до отця Фіґоля, – щоб "подєньковане", то така поминальна проповідь, сказав старенький отець". Ну, отець Фіґоль, знаєте, доктор богослов'я, спеціаліст проповідництва, а ті люди хочуть того невченого, старенького пароха. Ну, думає, що той отець каже, як то він проповідує. Стоїть слухає із захристія. Служба Божа вже закінчується, от отець і говорить: "Маріє, лишив тебе Іван, гарно ви жили стільки-то літ. Ну, але не плач занадто, бо маєш сина – Андрія. А ти, Андрію, пам'ятай, що ти тепер маєш тата заступати, маєш за маму подбати. А пам'ятай, що ти ще маєш Настуню, незаміжню сестру, подбай, щоб вона гарно вийшла заміж, щоби була щаслива". Він про кожного все знав, і те все міг сказати спокійно перед усією громадою, бо громада знала, що отець усе знає.

Тут є проблема. Картати публічно є дуже небезпечно. І можна тільки в ситуації, коли всі це сприймуть, щоб не сталося зовсім протилежний ефект: ця людина може цілковито відвернутися від Церкви, від Бога. Отже, це треба робити дуже-дуже обережно. Але треба второпно, тут я з вами згідний, людям звернути увагу. Що значить второпно? Отже, я бачите, маю бороду. Як я їм, то саме на цю бороду трошки зупи потече чи ще чогось. І хтось скаже: "Ти їси, як свиня". Що каже араб? "На кущ троянд сів соловейко". То саме сказав, але як? То є второпність. Не розходиться, що когось треба покартати, мовляв, я йому сказав правду, просто в очі все випалив. Але чи він буде краще поводитися? Тут, бачите, часи трохи змінилися. Дуже важливо, скільки років отець був у селі, чи як люди його знали.

– Очевидно, й від особи священика залежить…

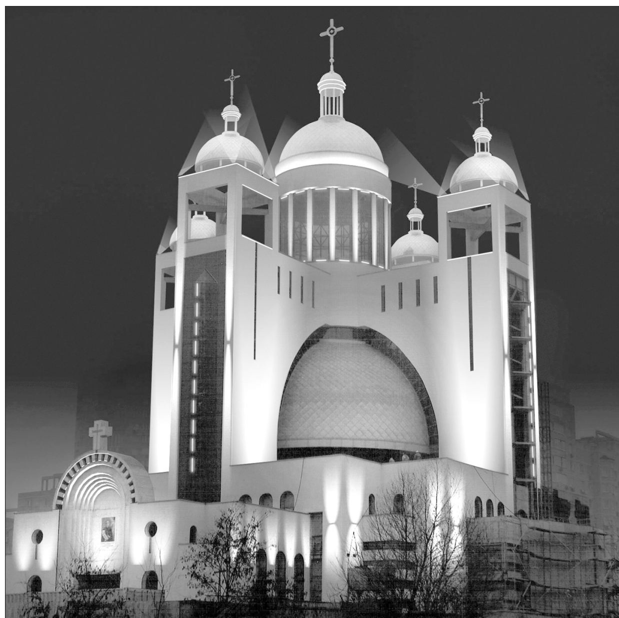
– По дорозі до Стрия є село Держів, а в тому селі парохом був отець Богдан Щур. Він став парохом у 1944 році, і я його зустрічав там у 2003 році, він ще служив, тобто 60 років він був парохом, знав усіх і вся. І мав порядок випрацюваний. Велике село, близько 1000 осіб. Кожного дня під час Великого посту він сповідає 30 осіб. Кожен мав свою чергу, коли кому прийти. А порох якось жартував, що "я їх усіх вінчав, я їх усіх хрестив, я би навіть не мусив слухати сповіді, я все знаю, що вони роблять". Бо він там був 60 років, і люди його знали, і він людей знав. От він міг сказати те, що вважав за потрібне. Якби я чужий, прийшов і казав: ти робиш не то, люди б образилися. Отже, тут є проблема: треба говорити, але треба говорити второпно. Тобто людей заохотити робити добро, не замикати очі на зло, не казати, що все в порядку, ні. Але так сказати, щоб той пияк схотів перестати пити. А то є штука, над тим треба працювати.

Є парохи, священики дуже успішні, а є такі бідаки, що не можуть собі дати раду, якось не вміють нав'язати того контакту. Ми стараємось їх навчити, щоб пізнавали людей і мали їхнє довір'я, тоді можна багато зробити добра. Хтось краще вміє, хтось гірше. Треба не замовчувати зла, але треба дуже застановлятися, як будувати добро. То не завжди легко. Переконати пияка, щоби він перестав пити, не є легко, інколи його треба післати до спеціаліста. Є священики, які прекрасно працюють із молоддю, а є такі, що не можуть собі дати ради. Але мусить бути те бажання – бути ліпшими. І знову повертаємось до політики.

Що має робити політик? Служити громаді в різні способи. Але мені здається, що добрий політик, людина чесна і відповідальна, повинен бути свого роду світським духовним провідником. Одна із проблем така: чи ми виховуємо політиків? Мені здається, що ні. Греко-католицька церква проводить такі зустрічі, під час яких молодих людей, що вже є в якомусь політичному житті, чи хотіли б там бути, старається підвиховати до звання політика. Треба вчитися, бо саме знання не приходить. То, що тебе люди вибрали, ще нічого не означає, то ще не є політика. Важливо, як ти послужиш тим людям, і це вже політика.

– Нині в Україні складна ситуація: маємо при владі людей, які дуже далекі від цінностей, про які ми сьогодні говорили. Що робити? Як вийти із цієї ситуації?

– Виховувати добрих політиків. Пам'ятайте, що нинішні політики були вчора також при політиці, і позавчора були. Двадцять років вони вже є, і за совєтських часів були. Одне слово, я не бачу якоїсь великої різниці. Є люди добрі, які заслуговують на пошану. Але наш політикум не міняється в основі, щоби сказати, що були "золоті часи", а тепер – злі часи. Великої різниці я не бачу. Як із того вийти? Треба плекати політиків, заохочувати їх стати державними діячами. Так само, як ми стараємося виховати добрих священиків, треба виховувати політиків. Старатися, щоб добрі політики, справжні, віддані слуги народу займали керівні позиції. Демократія – то найтрудніша форма урядування, але єдина, яка дає гарний результат, якщо вона добре впроваджена. Отже, треба взятися дуже серйозно впроваджувати принципи демократії.

Патріарший собор Воскресіння Христового Української Греко-Католицької Церкви у Києві

За тих 15 років, що я в Україні, у середовищі політиків я не бачу якоїсь колосальної різниці. Ті, що могли би щось більше зробити, замало діють, повинні би спрацювати ефективніше, виховувати молодих, надійних людей. Не одразу їм іти до Верховної Ради, нехай до сільради, до районної ради, а вже той, хто найкращий, хай іде до парламенту. Над тим треба застановлятися. Цей елемент виховання у нас занедбаний. Немов сам вибір людей уже політика кваліфікує. Ще далеко ні. Треба, щоб він був підготовлений, і над тим працювати. Думаю, ще одне покоління потрібно, заки ми будемо мати людей, які не були занечищені совєтською системою. Бо ті, що сьогодні мають 60 років, жили 40 років у совєтській системі. Хоч не хоч, а вона на них залишила пляму. І то дуже складна справа, яку не можна легенько обійти. Не зміна партії чи угрупування зробить різницю, а зміна людей. Якщо будуть добрі люди, то вони проведуть потрібні зміни. І політикум наш піднесеться вгору, так, як ми хотіли.

Не думаймо, що в інших державах все так гладко. Безумовно, тим, що мають 500 років державного досвіду, їм трошки легше у багатьох справах, у них є певна випрацювана система. Ми мусимо добре приглянутися до них і сильно попрацювати, бо маємо лише 20 років Незалежності, а є надбання людства багатьох століть. І хоча ми не мали таких можливостей, які мала Америка, Англія, Франція, та ми маємо їхній досвід і свій досвід, його треба вивчити і поєднати. Засаднича справа – треба виховати добрих людей. Бо само нічого не зміниться. Де би ми не поставили добрих людей, там все піде добре. Добрих, тобто кваліфікованих, думаючих, мудрих, бо політик – дуже складне покликання. А між тими, кого виховуємо, знайдуться люди державного формату, такі як де Голь, Аденауер, Черчіль. А такі виростають із багатьох поколінь.

Із кардиналом УГКЦ,
Блаженнішим Любомиром Гузарем
розмовляли Степан БРАЦЮНЬ,
Марія БАЗЕЛЮК, Валентина ЯНЧУК

Блаженніший Любомир (Гузар), Архиєпископ-емерит, Предстоятель УГКЦ (2001–2011 рр.)

Народився 26 лютого 1933 року в м.Львові. Тут закінчив народну школу та перший клас гімназії.

У 1944 році сім'я змушена була покинути Україну. Спочатку зупинилися в Австрії. У м. Зальцбурзі Владика продовжив навчання в українській гімназії.

У 1949 році родина Гузарів переїхала до США. Середню освіту Владика Любомир закінчив у Малій Духовній Семінарії у Стемфорді (штат Коннектикут). Потім студіював філософію в Колегії Святого Василія, де в 1954 році одержав ступінь бакалавра.

Богословські студії відбув у Вашингтонському Католицькому університеті в Америці.

У 1958 році як питомець Великої Духовної Семінарії Святого Йосафата одержав ліценціят богословія. 30 березня цього ж року Владика Амвросій Сенишин висвятив Любомира Гузара на священика для праці в Стемфордській єпархії.

У 1958-1959 роках працює вчителем і префектом в Стемфордській Духовній Семінарії Святого Василія, а також служить у Кергонксоні (штат Нью-Йорк) як душпастир оселі "Союзівка" Українського Народного Союзу та виховної оселі Спілки Української Молоді Америки в Елленвілі (штат Нью-Йорк).

З 1965 року є настоятелем парохії Пресвятої Трійці в Кергонксоні.

У Фордгамському університеті Нью-Йорка продовжував навчання, вивчаючи філософію. У 1967 році здобув ступінь магістра.

В 1969 році переїхав до Риму для продовженим богословських студій, які завершив доктором богословія в 1972 році.

У 1972 році Владика Любомир вступає до монастиря Святого Теодора (монахів студійського уставу) в Гроттаферрата (Італія).

У 1973–1984 роках Владика викладає в Папському Місійному Університеті "Урбаніана" в Римі, виконує різні доручення Патріарха Йосифа.

2 квітня 1977 року в монастирі Студійського Уставу в Кастель-Ґандольфо поблизу Рима був висвячений Патріархом Йосифом Сліпим на єпископа.

У 1978 році Патріарх Йосиф призначає Єпископа Гузара архимандритом монастиря Святого Теодора, а також відповідальним за монастирі студійського уставу за межами України.

З 1984 до 1991 року є протосинкелом Львівської Архиєпархії в Римі.

У 1993 році разом зі всією спільнотою з Гроттаферрата повернувся на рідну землю.

У 1993–94 роках служив духівником у Львівській Духовній Семінарії Святого Духа.

У 1995 році спільнота осіла в своєму монастирі Святого Теодора Студита в с.Колодіївка на Тернопільщині.

У листопаді 1996 року Владика Любомир призначений Єпископом Помічником Глави Української Греко-Католицької Церкви.

26 січня 2001 р. на надзвичайному Синоді єпископів вибраний Верховним Архиєпископом УГКЦ.

21 лютого призначений папою Іваном-Павлом ІІ кардиналом Католицької Церкви.

21 серпня 2005 року проголошено перенесення осідку Глави УГКЦ зі Львова до Києва.

ОЗБРОЄНІ ЧЕСТЮ

Ольга ДМИТРЕНКО

ВІДВАЖНІ, ЩИРІ, ВОНИ НЕ СКОРИЛИСЯ

Книги Орисі Матешук "А ми не скорилися" та "А ми лишилися людьми…" – посвята її друзям по боротьбі та каторзі. Друга з них вийшла цьогоріч і заслуговує на те, щоб прочитав її кожний, в Україні сущий.

"Я намагалася правдиво відтворити своїх неповторних друзів такими, якими вони були насправді і в тій важкій неволі залишалися людьми, – говорить Орися Матешук. – Нескорені, кращі люди нашого краю в нелюдських гулагівських умовах жили, мислили, творили, боролись, любили і вмирали з думкою про Україну. В цій "тюрмі народів" були представники різних національностей, та найбільше було українців. Особливо

Орися ГРИЦИНА-МАТЕШУК, 1956 р.

виділялися чарівні, горді українки, з якими я була поруч протягом довгих літ неволі. Про кожну з них можна (і треба!) написати окрему книжку. Та, на жаль, вони нині часто забуті…"

Сама авторка – постать яскрава, рвійна, талановита. Орися Матешук (до заміжжя – Грицина) походить із патріотичної родини з Олеська. До національно-визвольної боротьби долучилася в юності. За рекомендацією брата Романа (загинув за волю України 1944 року) чотирнадцятилітньою вона стає членом Спілки української молоді, а згодом – членом ОУН. 1947 року вступила до Львівського університету на українську філологію й вже тоді була вперше заарештована. Вдруге її заарештували на вулиці 1948 року. В березні 1949-го військовий трибунал засудив Орисю на 25 років позбавлення волі. Покарання відбувала в Комі АР у таборах суворого режиму (Інта, Абезь), Казахстані . Під час хрущовської "відлиги", 1955 року, її звільняють, і вона повертається у Львів.

В університеті поновитися не вдалося. Орися навчається в культосвітньому технікумі, далі – заочно здобуває освіту в Харківському бібліотечному інституті.

Як тільки в повітрі забриніло свободою, Орися Матешук активно долучається до національного відродження. Впродовж 1989–1995 рр. очолює перше об'єднання колишніх політв'язнів – Львівський клуб репресованих імені Михайла Сороки, який відразу розпочав дуже активну діяльність. Незабутнє враження про один із перших його вечорів я зберігаю і по нині…

Орися Матешук – автор низки статей і нарисів, які друкувалися в українських і зарубіжних виданнях. А ще вона – прекрасна поетеса. З-під її пера вийшли збірка поезій "Відважні, щирі, неповторні" (2003) та книги спогадів "Незабутня Софія Караффа-Корбут" (2004), "Олеська земля – земля героїв" (2006), а також дві названі вище книги спогадів. Пані Орися завжди підтримує своїх друзів, теплом щедрого серця зігріваючи тих, кому важко. З непідкупною любов'ю вона пише про них у своїх книжках. Каже, що переконана: добро та віра в Бога перемагають найстрашніше зло. Чимало поезій Орисі Матешук покладені на музику. Один із перших, написаних за гратами, віршів став піснею, яку виконують і понині. Його навіяла Орисі сумна історія кохання і розлуки двох закоханих і їхня випадкова зустріч у неволі. Вірш так сподобався однокамерницям, що вони почали його співати на мелодію народної пісні. Не втримаюся, щоб не подати її слова.

Не забуду тюремної ночі,
Як востаннє прощалися ми,
Як у темінь вдивляються очі
Крізь всі мури страшної тюрми

Ти за грати тримався руками,
Дріт колючий впинався в чоло.
Не складалась розмова між нами –
Розуміли себе все одно.

Враз почулися кроки конвоя,
І твій голос раптово затих…
Потягнулись години "отбоя"
Серед стін у "Бригідках" лихих.

Я снувала думки невеселі
Про розтоптану нашу любов…
Нас чекають сибірські оселі,
Та я вірю, що стрінемось знов.

Уже в перші роки Незалежності незабутня Наталя Попович поклала її на ноти, пісня ввійшла до репертуару хору політв'язнів "Відгомін" і залунала на всю Україну…

Власне перебуванням у злословних "Бригідках" Орися Матешук і розпочинає книжку "А ми лишилися людьми". Подає прізвища тих, з ким звела її доля в цій катівні і хто назавжди став для неї рідним. Отже, своєрідний апель: Теодозія Винницька, Ірина Бабій, Олександра Мацюрак, Катруся Боса-Бородюк, Оксана Поморянська, Нуся Хміль, Марія Матяк, Василина Куриляк, Слава Людкевич, Пазя Заверчук, Євця Лоїк, Нуся Задоріжна, Льоня Синюта, Юля Ґаба, Оля Масюк, Євця Ґудима, Віра Заяць, Міля Ухач, Марія Яцишин-Петрушевич, Слава Кремінська, Марія Ґуменюк, Марія Ткач, Пазя Лемішка-Ковальчук, Слава Ґаваль, Марія Гнатко, пані Ваврик і багато інших. Для кожної з них у пані Орисі знайшлося добре слово.

Згодом усі вони опинилися на Далекій Півночі, в зоні вічної мерзлоти. З "Бригідок" на етап їх відправили несподівано, і лише коли вантажівки з політв'язнями стали наближатися до вокзалу, дівчата збагнули, куди їх везуть. Хвилини прощання зі Львовом. Товарні вагони. А коли поїзд рушив, пролунав розпачливий крик на весь вокзал: "Орисю, доню моя…" "Я тут, у вагоні!" Перед очима промайнуло обличчя матері, яка стрімголов летіла до вагону, що вже віддалявся. Про це в книзі лише кілька рядків, а яким болем озиваються в серці…

Київська пересилка, довга дорога у невідомість й нарешті Північ, яка зустріла їх вороже – жорстокістю наглядачів і – холодом. Проте нормальні люди зустрічаються всюди: тому добро й перемагає зло. Орися Матешук розповідає у своїй книжці про випадок, який запам'ятався не тільки їй.

"…Наш одяг примерз до нар, і холод пронизував кожну клітину тіла. Одного разу, зранку, як завжди, розсунулися двері вагона і пролунала команда конвоя: "Подйом! Прінімать кушанье!" Та ніхто не ворухнувся, не підняв навіть голови – всі були прикуті морозом до нар. "Кому сказано, вашу… Нємєдлєнно всєм встать!" – верещали охоронці. Та всі далі лежали на нарах.

Конвоїри, одягнені в теплі кожухи, з гвинтівками в руках увірвались у вагон і почали всіх викидати у сніг. У легкій промерзлій одежі дівчата виглядали як тоненькі статуї. Зібравшись до купи, міцно обнялися і не страшні вже були їм морози, погрози конвоїрів, брязкіт зброї. Конвої шаленіли і навіть випустили вгору кілька куль із своїх рушниць.

Раптом звідкись прибігли солдати (конвоїри називали їх "мобілізованая шваль"), які, напевно, були відряджені сюди на "новостройкі". Вони звернулись до конвою: "Что здесь происходіт? Почему ви воюєте с етімі несчастнимі женщінамі?"

"Уйдітє нємєдлєнно, – суворо перебив їх конвой. – Кого ви прішлі защіщать? Ето же бандеровци, врагі народа."

Військові підійшли ближче і здивовано запитали: "Кто с ніх враг народа? Кто, покажите? Может, ета дєвчонка? Ілі ета мать-старушка? Ах ви, гади, криси тиловиє, пдаль бєзмозглая! Люди замерзают! Ето же убійство!" Вони почали кидати нам хліб, консерви, фрукти. Конвоїри грубо відганяли солдат, погрожували арештом за "содєйствіє врагам народа", а нас, штовхаючи прикладами, загнали у вагон.

Ми міркували про дивну, незвичну для нас поведінку солдат, про їх людське ставлення до "ворогів народу", не могли зрозуміти, чому ці військові заступилися за бандерівців. "Пам'ятайте, діти, – сказала одна з наших поважних жінок, – справжня людина на будь-якій роботі і в будь-якій формі завжди залишається людиною і не буде виступати проти тих, які боролися за Божу правду і волю своєї Вітчизни".

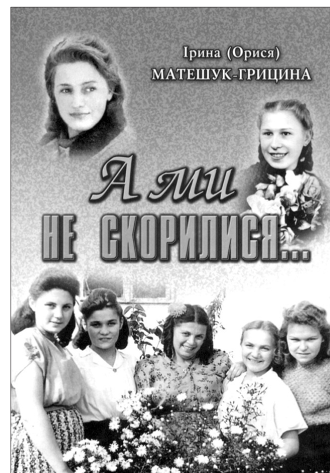
Та найважче було, коли помирали подруги. "І все ж ми трималися, – згадує Орися Матешук, – не падали духом, вперто вірили, що настане час і дроти колючі в цій імперії зла таки розірвуться. Після прощальних слів і поминальних молитов лунали наші українські пісні. Їх тихо співала Мирослава Гребенюк. Крім наших галичанок, біля неї збиралися в'язні інших національностей. Вони були захоплені "бандерівськими" піснями. Пригадую чорняву дівчину Аллу Ваннікову, яка народилася в США, де її батьки працювали в радянському посольстві, й після повернення до дому була заарештована. Знаючи про безнадійний стан свого здоров'я, просила, щоб ми не плакали, коли вона буде вмирати, а помолившись, заспівали їй на останок кілька бандерівських пісень. Таке ж прохання було у молоденької, з ніжним, як у дитини обличчям, латишки Катіте, яка помирала від туберкульозу легень…"

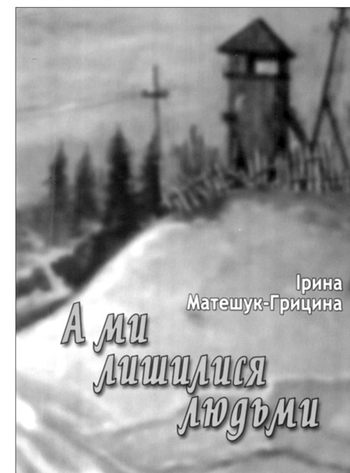
У концтаборах українці були дуже солідарні, підтримували, а то й рятували один одного від смерті. Часто таким порятунком ставала в'язнична лікарня, де працювали політв'язні, що мали певний досвід медичної роботи. Орися Матешук згадує молодого лікаря Івана Микульського, який працював у лабораторії, та згодом його відправили в табір смерті– Абезь, а також наших "славних хлопців-інтинців, колишніх воїнів УПА": Любомир Полюга, Олесь Брись, Микола Млинко, Ярослав Логуш, Микола Хоблей, Анатолій Харчук, Олесь Гринько, Юрій Столярець, Іван Рондзістий, Архип Косматий, Роман Лисяк, Роман Наконечний, Микола Петрущак, Олесь Зеленюк…

З теплом і любов'ю турбувалися про своїх земляків "наші славні медсестрички": Марія Сироїжко, Марія Кирик, Зеня Федак, Зеня Гупало, молоденька санітарка Маруся Дідик, а також їхня надійна помічниця, добра "мама Ганя". Усі вони були учасницями національно-визвольної боротьби і надавали невідкладну допомогу пораненим бійцям УПА.

"Серед наших рятівниць особливо виділялась Марія Сироїжко, чуйна, доброзичлива, привітна, – читаємо в книжці. – Скільки наших подруг врятувала вона від смерті! Всі її дуже любили і разом з нею хвилювалися, коли бачили, як за колючим дротом нашого бараку в снігу на морозі стоїть молодий лікар Іван Рондзістий і сподівається хоч здалеку побачити нашу улюблену медсестру.... Всевишній оберігав їх протягом довгих літ неволі і благословив, коли вони, вийшовши на волю, стали під вінець."

А ще пані Орися згадує красиву, з довгою косою волинянку Марусю Кирик, учасницю українського підпілля. Її, як рідну, любили хворі за чуйне ставлення до них молодої медсестри. "Цю незвичайну дівчину з Волині я досі згадую з надзвичайною вдячністю, – пише авторка спогадів. – Не міг її забути й доктор Казимир Соболєвський, який на вимогу Міжнародного Червоного Хреста був достроково звільнений з Інтлагу і відправлений в Польщу. Від людей ми дізналися, що жодні польські панянки не могли стерти з його пам'яті образ юної українки з арештантським номером на спині. До останніх днів свого життя згадував нашу Марусю і, вмираючи, марив нею, кликав, називав її ім'я".

Багатьом в'язням урятував життя молодий лікар із Білорусі Ростислав Матешук. Син відомого вченого, професора Володимира Матешука, він закінчив Вітебський мединститут 1941 року, потрапив на фронт, опинився в німецькому полоні, а повернувшись додому, "загримів" в Інтинські концтабори суворого режиму на 25 років. З щирою повагою та вдячністю згадує про нього у своїх спогадах колишній політв'язень Мінлагу Роман Наконечний. Після аварії на шахті "Інтауголь" він опинився з численними ушкодженнями у санітарному лагпункті, де його поставили на ноги доктор Ростислав Матешук і фельдшер Микола Млинко. І тут таки Роман Наконечний розповідає неймовірну історію, що трапилася в стінах санітарного лагпункту з українським юнаком Богданом На п'ятий ОЛП його привезли з важким пораненням внутрішніх органів після чергової аварії на шахті. Начальник медчастини, вільнонаймана доктор Кобець наказала віднести Богдана в палату для безнадійно хворих.

"Усі зрозуміли, що хлопець приречений, – згадує Р.Наконечний. – Та доктор Матешук забрав його до себе у 25-й корпус. Покликав мене і Миколу Млинка й каже: "Жаль цього молодого хлопця, а ще більше його батьків, тож будемо його рятувати". Операція пройшла успішно. Протягом довгих полярних ночей ми з доктором і Миколою не відходили від Богдана і вірили, що він поправиться і виживе. Та несподівано до нас увірвалося табірне начальство на чолі з Кобець, яка, кинувши оком на Богдана, згадала, що він має лежати в палаті смертників, і закричала: "Нємєдлєнно убрать отсюда етого покойніка!За нарушеніє приказа всє будут наказани!" І тут сталося диво. Наш Богдан розплющив очі і сказав: "Я живий. Я не вмер. Слава Україні!" Начмед оторопіла, а начальники, як ошпарені, вилетіли з палати. Видно було, що наш бандерівець їх дуже налякав. Ми з Миколою переглянулись, а наш доктор спокійно сказав: "Та нехай ці цербери кричать як хочуть, але нас з вами, хлопці, вже нічим не злякають, бо більшого терміну, як 25 років каторги, їхні кремлівські правителі ще не придумали".

НЕПОВТОРНІ...

1956 року, вже вийшовши на волю, Ростислав Матешук і Орися Грицина одружилися, прожили у щасливому шлюбі 50 років (Ростислав Матешук помер у березні 2006 року), виховали доньку Лесю, нині – вона професор Львівського медичного університету.

Чоловіки-в'язні намагалися підтримувати дівчат. Через високу загорожу летіли до них записки, листи й малюнки, вірші. Адже серед політкаторжан були такі талановиті люди, як Григорій Кочур, Іван Савич, Ярослав Гасюк, Микола Сарма-Соколовський, Андрій Хименко, Михайло Хорунжий, Дмитро Паламарчук, Микола Василенко, Іван Лукаш і багато інших. І в неволі вони не мовчали, а їх голос підсилювали звуки бандури, яку самотужки змайстрував відомий художник і поет Микола Сарма-Соколовський.

У концтаборах ширився рух опору. 1947 року на Воркуті під керівництвом Михайла Сороки була створена підпільна організація "ОУН-Північ", а в інтинських концтаборах – підпільне об'єднання "Північне сяйво", членами якого були не тільки українці. На слід підпільників натрапили сталінські сатрапи. За вироком військового трибуналу 26 жовтня 1950 року 15 членів цієї організації були розстріляні, а понад 20 осіб отримали додаткові терміни ув'язнення. Вони, як герої, залишилися в пам'яті друзів.

У жовтні 1990 року члени Львівського клубу політв'язнів і репресованих ім.Михайла Сороки провели вечір пам'яті, присвячений 40-річчю розправи над "Північним сяйвом". Ось як згадує про цю подію голова клубу Орися Матешук у книжці "А ми лишилися людьми": "Активну участь в організації цього вечора брали колишній політв'язень, очевидець тих трагічних подій Пантелеймон Василевський, колишні політв'язні Інтлагу Ярослав Гасюк, Галя Прийма-Гасюк, Василь Пікулик, Микола Млинко, Слава Людкевич-Сітко, Олесь Гринько, Люба Пальчевська-Брух, Стефа Бзова-Дацко, Микола Дацко, Євген Дацюк, Слава Крижанівська-Гасюк, Наталя Батіг-Раневич…

До глибини душі всіх зворушив виступ поета-каторжанина Ярослава Гасюка, який прочитав свій вірш, присвячений 40-річчю інтинської трагедії.

Вже сорок літ минуло десь…
А де розстріляні? Десь-десь
Під мохом у вічній мерзлоті
Попід корінням беріз.
І замість сліз, і замість сліз
В безмежній білій мерзлоті
Над ними – сяйва дивина
Під зорями у висоті
Нема вини… І їх нема…
Сніг… Зима…
Не встати їм на пересуд…
А пересуд іде. Підсудним встати!
Читають про невинність їх.
А в серці зойк і божевільний сміх –
Розстріляних ре-а-бі-лі-ту-ва-ти!
Не встати їм на пересуд!
Нехай живі, нехай живі
І Бог за весь прозрілий люд
Про них забути не дадуть
У наші дні, дні нові,
Як білі сорочки хай світяться свічки
Тим, що до Мети не дійшли,
Та честь їм і слава,
що до неї йшли."

Ярослав Гасюк – лицар честі, аристократ духа, націоналіст. Відбув два терміни в концтаборах Гулагу, пережив жахливу родинну трагедію. І залишився людиною. Пригадую, під час Помаранчевої революції приїхав до Києва, стояв на Майдані, радів, співав повстанські пісні, відчувалося, він переживає таке піднесення, немов би повернувся у молодість і поруч з ним – його прекрасна кохана Галина. Вони були мені близькими людьми і здавалося, що кращих , благородніших людей важко знайти…

Гадаю, саме тут доречно вмістити бодай дві поезії Орисі Матешук...

МИ ЙШЛИ У НІЧ…

Ми йшли у ніч, закутані
в бушлати,
І кожен знав свій номер на спині.
Нас не лякали більш тюремні
грати.
Повільно йшли в Мінлагудні,
У душу лізла, рвалась туга,
На волі подумки були...
Сміялась з нас шалена хуга
І в тон їй брязкали "штики".
Ми йшли назустріч хуртовині
Безсилі падали у сніг,
Ввижались нам волошки сині,
Спинити сліз ніхто не міг.
Я досі бачу ваші очі,
Обличчя рідні, дорогі.
Це ви тоді в полярні ночі
Нове життя дали мені.
Мене в снігу ви обступали,
На руки брали і несли.
Дарма конвої вас "повчали",
Як треба в ногу рівно йти.
Приймали мужньо ви "побої"
За те безпомічне дівча.
І дивувалися конвої,
Кричали, били – все дарма.
Вас не зламала чорна хуга,
Ні номер зека на спині,
Ви мужньо захищали друга
У ці важкі в неволі дні.

Поклін і честь вам, вічна слава,
Найкращим з кращих всіх жінок
За мужність доля вам віддала
Безсмертя лавровий вінок.

КОНТРА СПЕМ СПЕРО

Під дулом нас гнали в тюремні
вагон
І везли на Північ, де вічні сніги.
Ми йшли нумеровані, биті, голодні
В снігу залишали криваві сліди.

Із болем ховали ми друзів в дорозі,
Клялися їх образ в серцях зберегти,
Самі часто падали слідом в знемозі,
Та вірні ідеям до скону були.

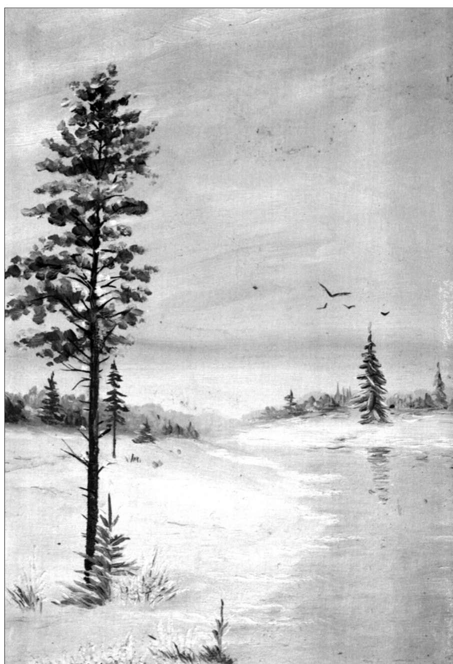
Пісні непокори всі дружно співали –
"Контра спем сперо!" –
лунали слова.
Конвої від страху наосліп стріляли.
В розпуці здригалась Північ німа.

Книга Орисі Матешук вражає насамперед людяністю і любов'ю, вірністю тим принципам життя, яким навчали вдома, в церкві, в українських організаціях, в ОУН. Лише одиг штрих. У квітні 1955 року вона вийшла на волю, і разом ще з тридцятьма хлопцями та дівчатами вони вирушили в Україну. Довга дорога до дому, і нарешті – Київ. Тут вони роз'їжджалися: хто у Львів, хто – на Волинь чи в Тернопіль. І раптом в один голос всі заявили, що хочуть піти до пам'ятника Тарасові Шевченку і низько вклонитися своєму ідейному провідникові. Так і вчинили.

"Ми були вільні, окрилені і поспішали на побачення до Шевченка. Йшли вулицями Києва, а перехожі зупинялися, здивовано дивилися і не могли зрозуміти, чому ми у фуфайках, коли надворі весна, тепло, гріє сонце. І тільки дехто, побачивши на спинах відбитки концтабір них номерів, схиляв голову і нишком витирав сльози. Та скоро повстав перед нами Шевченко. Всі низько вклонились йому і, як перед святим, почали молитися…"

Ілюстраціями до книжки Орисі Матешук стали картини незабутнього художника Івана Хандона, політв'язня, інтинця.

Картини Івана Хандона

СВІТОЧІ КУЛЬТУРИ

НАРОДЖЕНА ДЛЯ КВІТІВ

"Майстер сновидінь, марень і мрій", "народжена для квітів" "химерна художниця", чиї картини – "нове язичництво", "фантастична реальність або реальна фантастика"... Усі ці захоплені відгуки фахівців – про творчість нашої співвітчизниці, унікальної художниці-самоучки Катерини Василівни Білокур. Народилася вона 7 грудня 1900 року в селі Богданівка Яготинського району Київської області у родині селянина.

Не маючи можливості ходити до школи, вона самостійно навчилася читати за букварем – і на цьому її "освіта початкова, середня й вища" закінчилася. Попри бажання батьків бачити її простою селянкою, яка б займалася хатньою роботою, в неї з'явилося непереборне бажання стати художницею. Вона почала малювати вуглиною на тканині, потім набула певного досвіду малювання декорацій для сільського театру.

Пізніше Білокур все ж таки спробувала здобути професійну освіту. Але її намагання вступити до Миргородського технікуму художньої кераміки виявилися марними. Через відсутність свідоцтва про закінчення хоча б семирічки її не просто не приймали, а й відмовлялися навіть ознайомитися з її роботами.

Проте Катерина вперто продовжує пізнавати таємниці живопису. Вона сама вчиться малювати олійними фарбами, виготовляти саморобні пензлі й грунтувати полотно для своїх творів. Але все ж таки світ не міг не помітити такого таланту, навіть захованого у далекій глибинці. Велику роль у відкритті її, як талановитого митця, відіграла Оксана Петрусенко. Білокур, почувши з репродуктора пісню "Чи я в лузі не калина була" у виконанні співачки, написала їй лист – сповідь своєї душі. Петрусенко схвилювала доля молодої художниці, і завдяки турботі знаменитості про Білокур дізналися й одразу ж зацікавилися творчістю оригінальної особистості в Полтавському будинку народної творчості. 1940 року тут відкрилася персональна виставка художниці-самоучки з Богданівки.

Експозиція, що складалася лише з 11 картин, мала величезний успіх. Катерина отримала винагороду – поїздку до Москви, де відвідала Третьяковську галерею та Пушкінський музей. Після цього долею Білокур почали опікуватися й інші знані особистості – Павло Тичина, Олесь Гончар, Микола Бажан та інші. "Квітковим іконописом" назвала жанр, у якому працювала Білокур, мистецтвознавець Ірина Конева, зазначивши, що "на багатьох полотнах квіти випромінюють світло, вони оточені ореолом". Вона звернула увагу й на спосіб малювання – від конкретного до загального. Так само успішно працювала художниця і в інших жанрах. Споглядаючи її натюрморти, зокрема "Сніданок", можна відчути запашний аромат окрайця житньої хлібини, солодкий смак стиглих грон винограду, дозрілих яблук, крихкість червоного кавуна, м'якість помідорів. Сам Пабло Пікассо, побачивши 1954 року на міжнародній виставці в Парижі її картини "Цар колос", "Берізка" та "Колгоспне поле", був захоплений і назвав Катерину Василівну геніальною художницею. Білокур досягла блискучих успіхів не лише в живописі, а й у прозі, особливо в епістолярному жанрі. Яскравий приклад цього – її натхнені листи до різних адресатів. Член Спілки художників, народний художник, заслужений діяч мистецтв України, орденоносець Катерина Білокур померла 10 червня 1961 року в Яготинській районній лікарні. Попри всесвітню славу, вона рідко виходила за межі рідного села й залишилася вірною своїй Вітчизні до кінця. Її пам'ятають досі. У її рідній хаті у Богданівці тепер музей Катерини Білокур. Художниця зображена в скульптурній композиції з трояндою в руках. У Яготині, в історико-краєзнавчому музеї, облаштовано куточок Білокур, у якому експонуються її фотокартки, відзнаки, документи. Її твори, виставлені в Національному художньому музеї України, незмінно викликають захоплення у численних відвідувачів, а також вітчизняних і закордонних фахівців.1989 року в Україні було засновано премію імені Катерини Білокур, яка вручається за визначні твори народного мистецтва.

"День", ч. 142–143

МИ СТАЛИ ВОЛІ НА СТОРОЖІ

З курінним УПА Олексієм Брисем мене познайомив його (і мій) земляк, письменник і тоді депутат Верховної Ради СССР Ростислав Братунь восени 1990 року в Загорові. Брись справив на мене неповторне враження: енергійний, привітний, пан Олесь володів рідкісним даром приваблювати людей, умів слухати співрозмовника і сам був чудовим співбесідником. Романтика революційної боротьби непокірної Волині оживала в його розповідях, і через десятиріччя розлуки наче знову зустрічалися бойові побратими, враз помолодівши на десятки літ. Олесь Брись був бажаним гостем українських військовиків, студентства, громадських організацій, редакційних колективів...

Роки, на жаль, не обминають наш поріг... Незабаром панові Олесю виповниться дев'яносто. Він мешкає у Львові. Хворіє. Відходять у засвіти його друзі, і дедалі рідше навідуються гості в оселю прикутого до ліжка Брися...

Перечитую інтерв'ю, яке взяла у пана Олеся 20 років тому, в травні 1991-го для газети "За вільну Україну", й усвідомлюю, що сказане ним тоді, люди мають почути сьогодні.

ЇХ КЛИКАВ БІЛЬ ПО ВТРАТІ УКРАЇНИ

1945 року світ з полегшенням зітхнув. Один з тоталітарних режимів – нацистський – був розгромлений. Німеччина капітулювала. У боротьбі проти нацизму загинули мільйони. Аппієва дорога, засіяна їхніми тілами, пролягла від Волги до Мадрида, від Темзи до Балкан. А лаврами переможця увінчав себе генералісимус. Світ переживав ейфорію від Перемоги і вірив у вічний мир! Оговтавшись, став рахувати втрати – їм не було числа. Тоді заходився оглядати свої позиції в Європі і з подивом констатував, що на пожарищах і руїнах багатьох держав постали комуністичні режими, над якими вже шугали зловісні тіні майбутньої берлінської стіни, Будапешта 1956 року, Праги 1968-го, Гданська... Світ вхопився за голову, зрозумівши, що його одурено, заволав криком волаючого в пустелі. Та його голосу не почули сотні тисяч вчорашніх учасників антифашистського опору, що конали в концтаборах ГУЛАГу.

З 1944 року табори стали поповнюватися в'язнями особливої категорії – українськими політкаторжанами, які, організувавши на теренах, окупованих німцями, всенародний рух опору, воювали в рядах Української Повстанчої Армії та революційного підпілля. Перед відступом німецьких військ повстанські формування тимчасово саморозпускалися, щоб через певний час зібратися в умовленому місці і продовжити боротьбу. Саме в цей період окремі стрільці та старшини УПА потрапили в руки НКВД. І хоча вони воювали лише проти німців, а проти большевиків не зробили жодного пострілу (не встигли), каральні органи, вбачаючи "склад злочину" в ідеї, яку відстоювала УПА, – ідеї Української самостійної соборної держави, розстріляли і відправили на каторгу сотні тисяч учасників антифашистського руху опору.

Олексій Брись – один із небагатьох, кому доля зберегла життя. Організатор перших повстанських загонів на Волині, курінний Остап воював в УПА-Північ. Заарештований у 1944 році. Термін ув'язнення – десять років – відбував у концтаборах Печори та Інти. Рідні Олексія Брися загинули. Старшого брата розстріляли нацисти, молодшого – НКВД. Батько помер від голоду в Казахстані. Мати, відбувши заслання, упокоїлась в рідній землі. Її могила – єдина, якій може вклонитися син. Місце поховання батька та братів – невідомі.

Все починається з "малої" батьківщини, і я прошу Олексія Семеновича про неї розповісти.

– Мій отчий дім – у селі Рачині, за сім кілометрі від Горохова, де я вчився у гімназії. Згодом – у Володимир-Волинському біолого-математичному ліцеї, який давав право вступу в медичний інститут. Моя бабуня була знаменитою знахаркою, і я з дитячих років мріяв стати хірургом. У 1939 році у Володимир прийшли спочатку німецька, а потім червона армії. Вони обмінялися взаємними вітаннями і тепло спілкувалися між собою. Потім коричневі відійшли, червоні залишилися.

Я перевівся в Луцький фізико-математичний ліцей. Десь півроку було спокійно, а тоді почалася совєтизація. Приїхали вчителі зі Сходу і заходилися нам пояснювати, що Української держави нема, а є загальна – СССР. Усі гімназії та ліцеї перейменували в середні школи. Якось вранці всі вулиці Луцька були запруджені фірами та машинами, в повітрі стояв плач і лемент. Ми побачили наших друзів і їхніх ридаючих матерів. Хвиля арештів наростала, зникали переважно молодь, інтелігенція, сільські господарі. Саме тоді прибула німецька комісія, яка дала змогу виїхати з Західної України до Німеччини всім німцям, а з ними покинуло рідну землю багато української молоді, бо вже всім стало ясно, які "визволителі" до нас прийшли.

Мені все ж вдалося закінчити школу, і в 1940 році я вступив у Львівський медінститут. Останні екзамени за перший курс ми складали вже під кулеметні постріли. Знову – масові арешти студентів і викладачів. Коли до Львова вступили німці й відкрили тюрми, ми кинулись шукати своїх друзів. Усі вони були по-звірячому замордовані – руки скручені колючим дротом, а на спині звисала шкіра, яку дерли пасами. Поховали ми їх на Личаківському цвинтарі. Пам'ятаю, були студентські з'їзди, на яких провідники ОУН закликали не вірити німцям, бути носіями національно-державницьких ідей.

Повернувся на Волинь і став очевидцем ще однієї трагедії. На початку війни енкаведисти розстріляли в луцькій тюрмі 2800 політв'язнів. Врятувалися тільки 17 осіб, які згодом стали стрільцями УПА і розповіли нам історію мученицької смерті ні в чому не винних волиняків.

Коли розкрився цей злочин, у Луцьку вирішили провести спільну панахиду по вбитих. Люди прибували з усіх кінців Волині. Ми з товаришами сформували відділ із студентів і вирішили теж їхати. Була вказівка революційного підпілля уникати можливих сутичок з німцями, які перед тим розстріляли групу горохівчан, і взяти в колону, крім синьо-жовтих, німецький прапор. Горохівський відділ виглядав найефектніше, і нас багато фотографували. Зараз один із тих знімків фігурує як компромат проти УПА, і проти мене зокрема, мовляв, курінний Остап – Брись їде під німецьким прапором. От вам приклад співробітництва УПА з фашистами! А про те, з якої трагічної нагоди була та "маніфестація", – ні слова. Втім, панахида відбулася в серпні 1941 року, коли УПА ще не було. Ні в революційного підпілля ОУН, ні в повстанців ніколи не було ілюзій щодо нацистів. Адже терор на окупованих землях України вони розпочали з арештів і розстрілів членів проводу ОУН, української інтелігенції.

Курінний УПА Олексій БРИСЬ (зліва) на Великому Зборі Всеукраїнського Братства вояків УПА. 1992 рік.
Фото Володимира САКВУКА

– Як відомо, вже на початку війни від рук гестапо загинули провідники та активні члени ОУН. Яка ситуація була на Волині?

– Тут німецькі окупанти вели особливо жорстоку політику. Деякі села були знищені дотла. Німцям допомагали польські бойовики. А в кінці 1941 року українську адміністрацію замінили німецькою. Українське антифашистське підпілля сформувалося на Волині вже восени 1941 року. Тоді ж почали створюватися перші загони самооборони – майбутні повстанчі відділи. Вони формувалися під керівництвом проводу ОУН. Жодних інших підпільних організацій на Волині і Поліссі не було. Організація руху опору проводилася під гаслом: німці нам самостійної України не дадуть, треба покладатися на власні сили і готуватися до повстання.

– Днем народження УПА вважається 14 жовтня 1942 року. Коли ви перейшли, так би мовити, з легального становища в підпілля і прилучилися до організації повстанських загонів?

– Склалася ситуація непередбачена. 12 вересня 1942 року в мене виник конфлікт з німцем, який вдарив мене, а я відповів йому тим же і втік. За мою голову оголосили велику винагороду. Тата, маму, бабуню посадили в лобачівський концтабір, брат встиг втекти, і ми з ним переховувалися. Спочатку підпілля доручило мені виховну роботу, а згодом – організувати відділ. До зими в мене вже був добрий відділ, і ми приступили до акцій: проводили секретні рейди, виконували операції з рятування людей від вивезення в Німеччину, але вступати в збройні сутички нам заборонялося. А згодом мій відділ почав діяти як повноцінна структура повстанчої армії – УПА-Північ. Відчутних ударів ворогу ми завдали весною 1943 року. За дорученням штабу, який тоді був у селі Марковичах, ми напали на Горохів, розбили всю жандармерію, визволили в'язнів з тюрми. Мали намір взяти ще й Берестечко, та не вистачило ночі. Наступ на Лобачівку ми провели за всіма правилами військової тактики. Оточили село, зробили засідку з кулеметами. Бій тривав десять годин, вбито понад 40 німців, здобуто багато зброї і амуніції. Протягом півроку ми провели щонайменше сім великих операцій, в яких здобули перемоги. Повстанські загони були дуже мобільні, боєздатні і завдавали ударів ворогові у найнесподіваніших місцях. Розгромили відділ СД і гестапо в Цумані, концтабір на Горохівщині, німецькі залоги в Олиці. На Ковельщині, неподалік від Кортелісів, повстанці ліквідували шефа німецької СА Віктора Люце – одного з найближчих соратників Гітлера.

Влітку 1943 року Горохівщина, Володимирщина, частина Дубенщини були очищені від німців. Терени Волині майже повністю контролювала УПА. В лісах утворилися "повстанські республіки" із столицями в Степані та Колках, з майстернями та шпиталями. Головна команда УПА дбала про підготовку командирів та вишкіл стрільців. Біля Степані організували школу старшин, була школа підстаршин. УПА поступово перетворилася в армію із стрункою військовою структурою. Деякий час я працював у штабі групи УПА-Північ. Влітку 1943 року мене призначили курінним в групі УПА-Турів, командиром якої був Рудий. Ми займали територію на північ від Володимира-Волинського та межували з позиціями групи УПА-Захід.

– УПА називають армією українського народу...

– І цілком справедливо. УПА мала абсолютну підтримку народу. По-перше, у нас була чудова розвідка і юнацька сітка, надзвичайно хороша теренова організація. Ми ніколи нічого не вимагали від селян. Все необхідне господарчій службі люди давали самі, вважаючи це своїм патріотичним обов'язком. На території групи УПА-Турів була добре налагоджена медична допомога. Поранених ховали в бункери. Хочу добрим словом згадати наших юних медсестер і санітарок, які самовіддано виконували свою роботу. Коли перед наступом Радянської Армії лавиною посунули червоні партизани, вони грабували волинські села, чинили розбій, а тому про жодну їх підтримку місцевим населенням не могло бути й мови.

– Ви не розповідаєте про своїх товаришів по зброї.

– Не можу. Ми дотримувалися суворої конспірації. Адже з УПА було зв'язано дуже багато людей, котрі працювали в підпіллі чи молодіжній сітці. Буде вільна Україна – тоді зможу про все розповісти. Коли мене заарештували в лютому 1944 року і декілька місяців тривало слідство, я гордився тим, що проходив по справі один і жодна людина з моєї вини не потрапила в концтабір.

– Яке ваше ставлення до 9 травня – свята Перемоги над нацизмом? Адже ви стояли біля витоків УПА – армії, що впродовж років німецької окупації боролася проти нацистів.

– Німеччина капітулювала 8 травня, Сталін змусив повторити цю процедуру ще й дев'ятого. Ми, як міжнародний рух спротиву нацизмові, повинні відзначати день Перемоги 8 травня, як це робить увесь світ. Велика подія – Перемога, багато в неї вклала Українська Повстанча Армія. Та ця перемога не вирішила українського питання, а стала продовженням нашого нещастя, бо той звір, що прийшов на зміну першому, був ще страшніший. Для моїх земляків перемога почалася з того, що після повернення совєтів на площі в Горохові повісили трьох хлопців. Один з них тричі зривався, його повісили й четвертий раз. По суті націонал-соціалізм і комунізм нічим не різняться між собою.

У лавах УПА загинули тисячі. Тим, хто потрапив у руки НКВД, судилися розстріл або каторга. Ми знали, що не переможемо, та це була необхідна боротьба, і ми її вели. Ідея самостійності Української держави завжди жила і живе у народі. Вона йде з глибин нашого єства, з самої суті українця. І вона вимагає від нас утвердити її в нашій національній державності.

Марія БАЗЕЛЮК,
"За вільну Україну", травень 1991 р.

ДО ВАШОГО ВІДОМА

У КАЛУШІ ПОСТАНЕ ПАМ'ЯТНИК РОМАНОВІ ШУХЕВИЧУ

11 серпня в Народному домі м. Калуша відбулася презентація скульптурної частини пам'ятника командиру УПА, Герою України, генерал-хорунжому Роману Шухевичу. Презентацію провели члени оргкомітету зі спорудження пам'ятника та авторська група з проектування пам'ятника.

Ще в березні 2010 року Координаційна рада політичних партій та громадських організацій демократичного спрямування Калущини звернулися із клопотанням до Калуської міської ради про спорудження в м. Калуші пам'ятника Романові Шухевичу.

27 квітня 2010 року на сесії міської ради було ухвалено рішення і утворено оргкомітет із спорудження пам'ятника, а вже 30 червня 2011 року затверджено авторську групу з проектування пам'ятника та прийнято рішення про його спорудження в сквері на перетині вулиці Сівецької і проспекту Лесі Українки. Того ж дня на місці спорудження пам'ятника встановлено та освячено символічний камінь. На сесії міської ради також було дано дозвіл координаційній раді відкрити спеціальний рахунок для накопичення коштів на проектування і спорудження пам'ятника Роману Шухевичу.

Як повідомив голова станиці Братства вояків УПА, член проводу Калуської міської організації Конгресу Українських Націоналістів Степан Петраш, за дорученням координаційної ради Калуська міськрайонна станиця вояків УПА відкрила рахунок в Калуському відділенні АТ "Райффайзен Банк Аваль" для спорудження пам'ятника Головному командиру УПА.

Реквізити:
Калуська міськрайонна станиця братства вояків УПА
Код 20551274
МФО 380805
АТ"Райффайзен Банк Аваль"
Рахунок № 26001338199
Благодійні внески на проектування і спорудження в м.Калуші пам'ятника Р.Шухевичу.

Оргкомітет зі спорудження пам'ятника звертається до всієї української громади в Україні та поза її межами з проханням внести свою жертовну вкладку на зазначений рахунок, тим самим долучитися і вкласти свою цеглину в таку потрібну та історично необхідну народну будову в м.Калуші – пам'ятник командиру Української Повстанської Армії, Герою України, легендарному генерал-хорунжому "Чупринці" – Романові Шухевичу.

Імена жертводавців та всі витрати на будівництво будуть систематично публікуватися в засобах масової інформації.

Скульптурну частину пам'ятника заплановано виготовити з бронзи, постамент – з гранітного каменю. Орієнтовна кошторисна вартість 300–400 тис. грн.

Оргкомітет зі спорудження пам'ятника та авторська група

ОСОБИСТА ДУМКА

БУНТ В АНГЛІЇ ОЧИМА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТА

Володимир МАНЬКО

Нещодавні погроми в Лондоні та інших англійських містах (а кілька років тому у Франції), які вчинила мігрантська молодь з країн третього світу, – останній дзвіночок для традиційної "бабусі" Європи. У такий брутальний спосіб мігранти вже недвозначно заявляють про свої претензії на європейський континент.

На сьогодні негомогенність європейської спільноти сягнула такого високого рівня, який реально загрожує перетворенню представників титульних націй на тубільців у власних країнах. Ліберальна адміністрація Євросоюзу на радикальні кроки, аби протистояти цьому явищу, не наважується.

Чого варте лише останнє нашестя нелегальних мігрантів до Європи з країн Магрібу (Алжир, Лівія, Туніс, Марокко). Невеликий та допіру спокійний італійських отрів Лампедуза опинився в полоні біженців з-за Середземного моря. Ті розцінили революційні зсуви у своїх країнах як шанс опинитись під крилом ситої "бабусі" Європи. Італійський уряд, замість того, щоб завадити цьому нашестю,... видав мігрантам тимчасові дозволи на перебування в Італії, а відтак і у всьому Євросоюзі.

Порятунком від повного поглинання мігрантами Європи є повернення європейців до традиційних цінностей, таких як сім'я, праця, церква – з чого й починалась велика європейська цивілізація. Порятунком є повернення до ідейних засад існування суспільства. Бо ж лише маючи ідею, було можливо у середньовіччя творити європейську цивілізацію, величний культурний спадок якої вражає нас і досі. Цивілізацію, яка сьогодні занепадає. Порятунком для Європи є радикальна відмова від безідейного, споживацького способу життя, мультикультуралізму, заборона содомії та іншого подібного непотребу.

Після брутальних погромів у Лондоні, маємо надію, що європейці отямляться, встануть з м'яких канап й згадають золотий час їхньої цивілізації. Час, коли плекались національні держави, час, коли панував націоналізм.

У цьому контексті європейці мають пригадати свої міфи, символи, вартості і традиції, поширювати власну публічну культуру, відійти від надмірного секуляризму та залучити церкву у процес відродження.

Європейцям нарешті потрібно згадати про етнічну належність та етнічні почуття як основи, які колись відіграли вирішальну роль у формуванні європейських націй. Лише зберігаючи гомогенність на основі етнічних почуттів, європейці зможуть врятуватись.

Подібні тези пропонують європейцям їхні націоналістичні партії. На своєму зібранні 16 травня французький Національний фронт висунув свого лідера Марін Ле Пен кандидатом у Президенти Франції на виборах, які відбудуться у 2012 році. Білі починають і виграють! – рознесли новину журналісти. Сподіваємось.

За філософським законом заперечення заперечення повторення минулого не можливе, і повернути Європу у середньовіччя ніхто не пропонує. Проте, той же закон включає момент зв'язку зі старим, утримання та збереження позитивного, що міститься у старій якості і тим самим становить умову для подальшого розвитку. Отже шанс у Європи зберегти свою цивілізацію є.

ПАМ'ЯТІ ГРИГОРІЯ КОВАЛЬЧУКА

З глибоким сумом повідомляємо, що 8 серпня 2011 року, на 87-ому році життя перестало битися серце українського патріота, голови секретаріату Кіровоградської обласної організації КУН Григорія Ісааковича Ковальчука.

Народився Григорій Ковальчук 2 лютого 1925 року в Західній Україні. Учасник Другої світової війни. Був поранений в Східній Прусії.

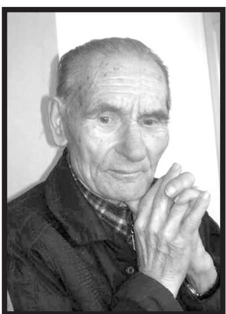
Після війни, здобувши освіту, працював на Кіровоградщині вчителем історії. Він – один із засновників Конгресу Українських Націоналістів та Всеукраїнської ветеранської організації в області, які довгі роки і очолював. Був членом Всеукраїнського Товариства вояків ОУН-УПА імені генерал-хорунжого Романа Шухевича. Активна громадська діяльність Григорія Ісааковича була прикладом для молоді, для членів Конгресу.

Пам'ять про друга Григорія назавжди залишиться у наших серцях, а його життя – взірцем боротьби та незламності.

Головний Провід Конгресу Українських Націоналістів

ПОДВИЖНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПРАВИ

ЖИТТЯ, ПОКЛАДЕНЕ НА ВІВТАР СВОБОДИ УКРАЇНИ

Коли скрутно, то завжди не вистачає поради мудрих старців. Саме до такої категорії, без усякого перебільшення, належав Григорій Ковальчук. Це дуже стало помітним у хвилини прощання з щирим і великим патріотом України. Ця людина не жаліла свого життя для здобуття волі та укріплення незалежності України у всі часи: і в воєнне лихоліття, і в той час, що звався мирним, але був часом боротьби за майбутню Україну.

Особливо яскравим і помітним стала присутність у кіровоградському політикумі Григорія Ковальчука на початку 90-х років. Тоді в області постали КУН, який організовував і очолював Григорій Ісаакович, ветеранська огранізація, що не була крикливою і червоною, Українське козацтво, Братство вояків ОУН-УПА імені генерала Романа Шухевича. В цих та інших українських громадських організаціях помітною постаттю та мудрим порадником завжди був Григорій Ковальчук. Він не тільки заповнював час і простір своєю присутністю, але виступав з доповідями, друкувався в місцевих ЗМІ, коли вдавалося це зробити, радив, пропонував і наполягав.

Народився Григорій Ісаакович Ковальчук 2 лютого 1925 року у селі Мизово Старовижницького району Волинської області. З квітня 1944-го по травень 1945 року брав участь у бойових діях, був тяжко поранений. За бойові заслуги у Другій світовій війні був нагороджений оденом Вітчизняної Війни II ступеня та медаллю "За відвагу" , а також українським оденом "За мужність".

Свою трудову діяльність розпочав у 1946 році після одужання від тяжкого поранення у Мизовській середній школі вчителем історії. А далі, здобувши вищу освіту, з 1951 по 1970 рік працював директором Іванівської восьмирічної школи та завучем Української середньої школи Кіровоградського району Кіровоградської області. З 1971 по 1976 рік був викладачем історії Кіровоградської ЗОШ №3, а наступні 15 років викладав історію у Кіровоградському кооперативному технікумі імені Сая.

Після виходу на пенсію у 1991 році подальше життя присвятив громадській роботі та ветеранському рухові. 13 років був незмінним головою Кіровоградської обласної організації Всеукраїнського об'єднання ветеранів. У грудні 2005 року очолив Кіровоградське міське Товариство політв'язнів та репресованих, яке зміцнив, показавши себе вмілим організатором. В останні роки життя Григорій Ісаакович проводив велику виховну роботу серед учнівської та студентської молоді, часто виступаючи з лекціями і проводячи зустрічі в ЗОШ №3 та ЗОШ 333, Кіровоградському коледжі економіки і права імені Сая, Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка та Обласному інституті післядипломної освіти імені Василя Сухомлинського.

Велику роботу проводив Григорій Ковальчук і по збору матеріалів та свідчень жертв Голодомору 1932–1933 років, організовував поїздки по населених пунктах області, де встановлені пам'ятні знаки жертвам Голодомору та політичних репресій, козацьким гетьманам, отаманам Холодного Яру та Чорного лісу. Як історик та журналіст, постійно друкував свої статті у різних друкованих виданнях, серед яких газети: "Народне слово", "Кіровоградська правда", "Сільські вісті", "Україна молода", "Шлях Перемоги" та "Нація і держава".

А 8 серпня 2011 року перестало битися серце палкого патріота України. Про віхи його життя та важкий тернистий життєвий шлях детально говорили в хвилини прощання з Григорієм Ісааковича його друзі та соратники.

У перші повоєнні роки, здобувши університетську освіту Григорій Ісакович почав вчителювати. Його предмет – історія, був не простою наукою, в радянські часи писаний під диктат керівної і "всемогутньої" партії. І було дуже важко з тим засміченим більшовиками предметом не засмітити свою душу та душі і голови тих, кому вкладалися ті знання. Невгамовним, енергійним та щирим українцем запам'ятався він усим, хто його знав. Його учням та послідовникам дуже важливо, беручи за приклад його життя, заповнити спорожнілу нішу у лавах борців за справжню українську Україну.

Анатолій АВДЄЄВ, редактор журналу "Сурма"

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

КОЛИСКА НЕЗАЛЕЖНОСТІ *І... КАВИ*

Леся РУПНЯК

Побувала в селі Кульчиці, що недалеко від Самбора на Львівщині. Сьогодні село як село. Не бідне, судячи з численних мурованих кам'яниць. Не багате, судячи з страшного бездоріжжя. Статки свої люди заробляють переважно по заграницях, а дороги… Місцева влада про них не дбає, бо взагалі дбає мало про що, а громаду, я так розумію, організувати нікому: ні ентузіастів, ні меценатів. Занедбане село. А приглянешся – перлина, загублена в океані часу.

Пам'ятник Петру Сагайдачному

Історія Кульчиць давня. Колись вони належали ще князю Данилу Галицькому (перша згадка в історії датується 1284 роком), пережили багато подій, загартувалися, вистояли, а головне – народили і виховали багато прекрасних, мужніх, талановитих і працьовитих людей. І саме завдяки цим людям їх знають і шанують і в Україні, і в світі.

…Спробуємо перенестися уявою до старого Відня, який своєю славою, а, можливо, навіть самим існуванням завдячує вихідцю з Кульчиць. І віденці пам'ятають про це. Тут по вулиці Фаворіненштрассе на розі будинку №64, де колись була кав'ярня "Ґранд кафе Цвіріна цум Кольчіцкі", розміщено в повний зріст статую чоловіка в турецькому строю: округлій шапці-ковпаку, широких шароварах і сандаліях. У лівій руці він тримає піднос з маленькими філіжаночками, а в правій – кофейник, нахилений над тими філіжаночками. Однак обличчя в того "турка" козацьке, з довгими вусами. А на задньому плані зліва – турецькі військові хоругви і бунчуки з півмісяцями, а справа – щит, булава та інші воєнні турецькі трофеї, серед яких в'ються лаврові галузки з листками. Особливий акцент зроблено на мішечку з кавою. Так талановитий скульптор Еммануїл Пендль відобразив події більш, ніж 300-літньої давності. А було це так.

Восени 1683 року великий візир Кара Мустафа із 200-тисячною турецькою армією почав облогу Відня. В історії це була вже друга така велика облога (перша – в 1529 році), яка загрожувала не лише цьому давньому місту, а й усій християнській Європі, яка могла не витримати ісламського натиску. Австрійський король Леопольд I покинув місто, заздалегідь вважаючи битву програною. Та й справді, чи могла кількатисячна віденська армія графа Штаргемберга встояти перед ворожою силою, що переважала її щонайменше в десять разів. Фактично на той час оборона християнської Європи була покладена на Святу Лігу, засновану папою Інокентієм XI. Однак це був союз лише двох держав – Австрії і Польщі, оскільки інші католицькі держави через міжусобиці в ній участі не брали.

Знаючи про великий досвід українських козаків у боротьбі з турками і татарами, їхню хоробрість і мужність, папа порадив Леопольду I і польському королю Яну III Собєському завербувати до свого війська якомога більше козацьких частин. До речі, ця порада була надана ще задовго до облоги Відня. На утримання козаків папа ще у 1681 році вислав Собєському мільйон флоринів (італійська золота монета). В червні 1683 року з 3000 козаків був утворений папський корпус під ватиканськими прапорами. Згодом цей корпус розрісся до 4 тисяч. Зрозуміло, що коли турки перейшли австрійський кордон, цей корпус було вислано на Відень. Крім того, Ян Собєський і сам доклав чимало зусиль, щоб долучити до свого війська якнайбільше козацьких полків. Цікаво, що паралельно до цієї вербункової роботи, папа доручив своїм дипломатам і нунціям в Україні організувати козацькі частини, на що окремо виділив гроші. Воно й не дивно, адже в ті часи Україна і Литва ще не були поневолені поляками, а мали статус їхніх союзників.

Ще одна цікава деталь. На карті, виданій у 1678 році в Римі, Україна позначається як земля козаків, яка займає територію від Перемишля і Сяну до Дону й Озівського моря. Часті набіги турків і татар на Україну також мали свій підтекст – турки хотіли зробити з України окрему державу, собі підвладну. Знаючи про плани Туреччини, папа Інокентій XI зробив усе, щоб зберегти Україну в рамках християнської Європи. Отже, Україна вже тоді стояла в центрі інтересів обох сторін. Сама ж Україна мала в той час двох союзників: правобережна – Польщу, а лівобережна – Росію.

Але повертаємося у Відень. Старанням папи Інокентія XI було створено козацьку армію, яка складалася з семи полків. На жаль, сьогодні не можемо точно сказати, скільки саме козаків налічувала ця армія, оскільки різні джерела подають інші цифри: від 14 тисяч 700 до 30 тисяч. Однак незаперечною є роль, яку вони відіграли в цій битві. За визнанням Яна Собєського, козаки здобули центр турецького війська з табором і шатром Кара Мустафи та змусили турків панічно втікати. До речі, та втеча теж закінчилася для них трагічно. Козаки наздогнали турків під Парканами в Угорщині й утопили на переправі ще 10 тисяч війська. Сам Кара Мустафа врятувався від козаків, але не врятувався від гніву свого султана Магомета, який наказав його стратити як відповідального за поразку. Папа Інокентій XI, поінформований про перебіг битви, відправив у Римі понтифікальну Службу Божу за козаків як переможців, які врятували християнську Європу перед ісламським засиллям.

Пам'ятник Юрію Кульчицькому

Цій славетній битві передували події, які чимало спричинилися до її успіху. Поки формувалася армія для походу на Відень, в обложеному місті лютував голод і епідемії, та ще й безперервні пожежі, спричинені безперервним обстрілом міста турецькою армією. Однак граф Штаргемберг, який разом із своїм військом взявся за оборону Відня, не втрачав надії. Незважаючи на нерівні сили, він, як міг, підтримував дух мешканців, вселяючи в них віру й надію на перемогу. Він мав постійний зв'язок з князем Лотаринґським, який теж формував армію для оборони, і знав, що на допомогу обложеним поспішає німецьке і польське військо з козаками. Однак коло замкнулося, турки остаточно оточили Відень і зв'язок із зовнішнім середовищем перервався: всі кур'єри потрапляли до рук ворогів і гинули. Тоді до віденського посадника Лібенберга зголосився Юрій Кульчицький і запропонував йому свою допомогу. Він заявив, що добре володіє турецькою мовою і береться доставити листа князеві Лотаринґському та просити його поспішити з допомогою.

Треба сказати, що Юрій Кульчицький у той час був у Відні особою знаною. Виходець із села Кульчиці під галицьким містечком Самбором, православний, шляхтич, хоч і небагатий, він у юнацькому віці подався до запорозьких козаків. Там навчився турецької мови і став перекладачем. По натурі був дуже відважним і брав участь у походах козаків проти турків. Під час одного з таких походів потрапив у турецький полон. Неволя не зламала допитливого хлопця, а стала шансом для здобуття нових знань: він удосконалив мову, вивчив турецькі обряди та звичаї, що дуже допомогло йому після звільнення з полону. Юрій Кульчицький став перекладачем у білгородській філії "Орієнтальної Торговельної Компанії". Цю компанію заснували віденські купці під патронатом цісаря Леопольда I, щоб розвинути торгівлю з південно-східною Європою та Близьким Сходом. Власне завдяки цій своїй діяльності він започаткував свої стосунки з Віднем як імпортер орієнтальних товарів. Крім того, Кульчицький був кур'єром, який перевозив листи цісаря Леопольда I до його посольства в Туреччині. Коли почалася облога Відня, Юрій жив у Леопольдштадті в домі капітана Амбросія Франка, який почав збирати армію добровольців для оборони міста. Зрозуміло, що Кульчицький одним з перших став у її ряди.

Зголосившись до такої відповідальної місії, він почав збиратися в дорогу. Разом з ним пішов товариш Юрій Михайлович, який перед тим був на службі в цісарського резидента Казанова в Константинополі й теж знав мову та звичаї турків.

У дорогу відправилися вночі. Однак почалася буря, і наші герої в темряві заблукали. Раптом зауважили, що знаходяться у ворожому таборі. До ранку перебули в якійсь ямі, а на світанні пішли поміж шатрами, наспівуючи турецьку пісеньку. Табір уже ворушився, як

Інтер'єр старої хати

мурашник, і на наших героїв ніхто не звертав уваги. Однак, уже майже на виході, один ага (офіцер), який стояв перед своїм шатром, запитав їх, хто вони, куди йдуть і в кого на службі. Кульчицький розповів, що він купець з Білгорода й займається постачанням харчів для турецького війська. Ага запросив промоклих співаків до свого шатра, поспівчував їм та пригостив кавою. Так дійшли до Дунаю, де на острові побачили жінок, які прали білизну. Звідтам їх почали обстрілювати, вважаючи за турків. Нарешті Кульчицькому вдалося порозумітися з людьми, і їх човном перевезли на лівий берег Дунаю. Звідки наші посли дісталися до головної квартири князя Лотарингського. Це була лише половина доручення: потрібно було повернутися з відповіддю, що, безперечно, вдалося. Вісті, які приніс Кульчицький, знов підняли бойовий дух міщан, і кожен намагався зробити все для оборони міста.

Директор музею, великий ентузіаст своєї справи Богдан СИДОР

Музейна копія кав'ярні "Під синьою пляшкою"

Однак історія на цьому не закінчилася. Після звільнення Відня в покинутому ворожому таборі знайшли 300 мішків із сиво-зеленими зернами. Всі вважали, що це корм для верблюдів, і хотіли висипати їх у Дунай. Однак Юрій Кульчицький пішов до коменданта міста графа Штаргемберґа і попросив у нього дозволу взяти собі ці мішки з зернами. Посадник міста з радістю задовольнив прохання героя і дав йому дозвіл на відкриття кав'ярні. Так український козак із Кульчиць не тільки спричинився до визволення Відня, а й подарував Європі досі незнаний тут напій.

Спочатку Кульчицький продавав каву на вулицях, носячи з собою таці дзбанки та горнятка. Однак успіху мав мало. Бо віденцям не смакував гіркий напій. Допоміг випадок. Випадково всипав до кави цукру. Скуштував. Посмакувало. Тоді додав ще трохи молока. Тепер кава сподобалася усім. Перша кав'ярня, яку Юрій Кульчицький відкрив у Відні, називалася "Під синьою пляшкою". Сам господар ціле своє життя носив український стрій, а також любив вітати кожного гостя фразою: "Що нового, братику-серденько?". Ця приповідка й досі популярна у віденців. А ще у Відні є вулиця Кульчицького. Усі, навіть школярі, розкажуть вам про нього, а власники кав'ярень з гордістю вішають на стінах своїх закладів його портрети.

Є пам'ятник Юрію Кульчицькому і в Кульчицях. Скульптуру розміщено перед входом у музей, де він, як гостинний господар, теж запрошує вас на каву. До речі, в підвалі музею обладнано кімнату – копію кав'ярні "Під синьою пляшкою". Тут усе, як у Відні. А про новини вас розпитає директор музею Богдан Сидор. Та ще з задоволенням покаже експозицію. Музей у Кульчицях носить ім'я Петра Сагайдачного. І не випадково: перший гетьман України – теж виходець із цього села.

– Знаєте пісню, у якій співається про Сагайдачного, "що проміняв жінку на тютюн та люльку"? – запитує Богдан Андрійович, – то чистісінька правда про нашого гетьмана. Походить він з нашого села, з "гербової шляхти". Батько його мав непоганий маєток, що дозволило дати синові добру освіту – спершу в Галичині, а потім в Острозькому колегіумі. Про рівень освіти, зріле політичне мислення і літературний талант юного Петра Конашевича свідчить написане ним "Пояснення про унію", в якому відстоювалося право українського народу на православну віру, власну культуру і державність. На жаль, текст цього твору не дійшов до нас, але зберігся письмовий відгук литовського канцлера Сапеги, який назвав роботу "предорогоцінною". Сагайдачний сам складав думи, які запорожці співали і за його життя, і після його смерті.

– На жаль, ми дуже мало знаємо про молоді роки Петра Конашевича, – продовжує екскурсію директор. – Відомо, що після закінчення академії він був на службі в київського судді Яна Аксака. Там познайомився з далекою родичкою останнього – багатою спадкоємицею Анастасією й одружився з нею. Однак сімейне життя не склалося. Анастасія виявилася сварливою, незгідливою, і через 10 років подружнього життя Конашевич просто втік на Січ. Ось так, завдяки жінці, Україна дістала гетьмана. Шерше ля фам, – сміється пан Богдан.

А для нас, читачу, настала добра нагода уважніше приглянутися до тієї непересічної постаті, знаної і незнаної водночас.

Петро Конашевич показав себе на Січі мужнім та безстрашним, а тому дуже швидко став кошовим отаманом. Він брав з запорожцями Перекоп, Північний Крим, ходив на Акерман, Ізмаїл та Молдавію. В 1605 році козаки обрали його своїм гетьманом. Першою гетьманською перемогою стало захоплення турецької фортеці Варна, яка на той час вважалася неприступною. Далі були морські походи на Трапезунд, Константинополь. У 1616 році козаки здобули Кафу – найбільший невільничий ринок.

З того часу майже 20 років він не знав поразок. В 1618 році на прохання польського короля Сигізмунда III Сагайдачний з військом рушив на Москву, однак штурмувати місто не став, а уклав перемир'я.

Останньою битвою Сагайдачного стала битва під Хотином, яка тривала 39 днів. Ворог відступив, але гетьман був смертельно поранений.

В українській історії Петро Сагайдачний займає особливе місце. Він був одним із найвидатніших європейських полководців, який чи не єдиний у світі майстерно керував і польовими, і морськими битвами. В ньому поєднувалися талант воєначальника і мудрого політика. Отримавши першим титул гетьмана України, він зумів консолідувати провідні національні сили і стати одним з найбільш визначних постатей своєї епохи. Без нього не були б закладені основи гетьманської держави в 1648 році.

Носій високих моральних принципів – свободолюбства, патріотизму, вірності православ'ю і військовому братству, – людина безприкладної відваги, яка подавала особистий приклад служіння Батьківщині, Сагайдачний був ще й одним з найщедріших меценатів, жертвував великі кошти на розвиток українських культурних і релігійних центрів. Він особисто взяв участь в створенні на Подолі, при Богоявленському монастирі, колегіуму, який пізніше став основою Києво-Могилянської академії. На його захист могли розраховувати церковні і культурні діячі Галичини і Київщини. Щоб підтримати Київське братство, Сагайдачний вступив в нього разом з усім військом. А в 1620 році, скориставшись тим, що в Києві перебував Вселенський патріарх Феофан, гетьман умовив його висвятити нового православного митрополита Іова Борецького і п'ятьох єпископів. Не випадково Михайло Грушевський назвав його глибоким політиком, який зумів поставити козацтво на службу загальнонаціональній справі і зробив з козацького війська оплот національного відродження.

Навпроти музею, на пагорбі біля церкви, височіє пам'ятник Петру Сагайдачному. Ніби прилетів гетьман на бойовому коні до своїх рідних Кульчиць подивитись, як живуть земляки в незалежній Україні, як скористалися волею, дорогу до якої він прорубав шаблею.

В сільському музеї сховано ще багато різних скарбів – унікальні збірки вишивок, писанок, різьби, зодчества, бортництва. Тільки мало хто їх оглядає. Були, кажуть, колись бізнесмени з Харкова, часом місцева влада, щоб похвалитися, пригуцькає своїх гостей по тих ямах, що їм вже й місця нема на дорозі. Та ще місцеві школярі. А шкода, бо Кульчиці – колиска незалежності. До речі, тут побачив світ ще один український гетьман – Жмайло, але це – вже інша історія.

Світлини автора

СВІТОЧІ КУЛЬТУРИ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОМЕР КІНО

Вже вісімдесят років квітне, родить і дарує людям душевний затишок яблуневий сад. Сад, який не лише символізує неспинне прагнення митця до оновлення землі, але й моральний показчик бурхливого життя та творчості Олександра Петровича Довженка. Геній, який приніс світову славу українському кінематографові, народився 10 вересня 1894 року в багатодітній селянській родині в містечку Сосниця Чернігівської області. Тут він здобув початкову освіту, а 1914 року закінчив Глухівський учительський інститут, викладав у Житомирі, викладав фізику, природознавство, географію, історію, гімнастику. Незабаром він переїжджає до Києва, де вчиться і працює на економічному факультеті Київського комерційного інституту.

Побував Довженко і в лавах армії УНР. У серпні 1919 року Довженко знову потрапив до Житомира. Коли місто захопили червоні, вироком ЧК він – "як ворог робітничо-селянського уряду" – висланий на три місяці до концтабору.

У 1921–1923 роках перебуває на дипломатичній роботі, – спочатку у Варшаві, а потім у Берліні. 1923-го його виключають із партії, як він сам пояснював, бо просто не встигнув переєструватися з партії боротьбистів у комуністичну партію. Але до кінця життя він так і залишився безпартійним. Повернувшись до України, Довженко поселяється в Харкові, де працює ілюстратором газети "Вісті ВУЦВК".

Особливе місце в житті Довженка посідає Одеса. 1926 року в цьому місті починається його становлення як кіномитця. На Одеській кіностудії виходять його перші роботи, а згодом фільм "Звенигора". Кінострічка про історію українського народу з тріумфом обійшла екрани Європи, США та Канади.

Його наступна робота "Арсенал" вважається більшістю кінознавців фільмом-поступкою перед владою. Адже йому довелося засуджувати визвольну боротьбу свого народу після скинення самодержавства.

У липні – листопаді 1929 року Довженко знімає фільм "Земля", але критики кинулися звинувачувати його у зневажливому висвітленні класової боротьби, в захисті куркулів і ностальгії за минулим. Заборонена в Україні "Земля" просто вразила Європу. Італійські кінематографісти назвали Довженка "Гомером кіно". А в Радянському Союзі стрічку реабілітують лише 1958 року – після того, як за результатами Міжнародного референдуму в Брюсселі вона ввійде до 12 найкращих фільмів усесвітньої історії кіно.

Під час Великої Вітчизняної війни Довженко працює кореспондентом у газетах "Червона Армія", "Красная звезда", "Известия". У березні 1942 року саме в "Известиях" виходить стаття "Украина в огне". Однойменну назву дістає й сценарій фільму, створений Довженком так, "як воно є і як я бачу життя і страждання мого народу", якого спочатку здали ворогові, а потім визволяли від німецьких окупантів. На засіданні політбюро ЦК ВКП (б) 31 січня 1944 року Сталін і його однодумці визнали цей твір антиленінським, ворожим партії та радянському народові, потуранням "вузькому українському націоналізмові".

У повоєнні роки Довженко зняв лише один повнометражний художній фільм "Мічурін", та й то на особисте замовлення Сталіна. Проект "Тарас Бульба", задуманий ще до війни, так і не було втілено.

Довженко помер 25 листопада 1956 року на дачі під Москвою. Похований на Новодівичому цвинтарі.

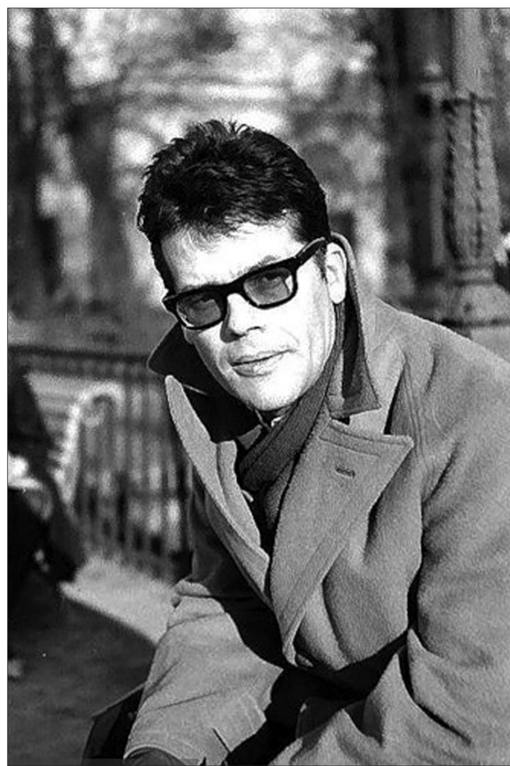
10 вересня – день народження митця – відзначається в Україні як День кіно. Цього ж дня з 1994 року згідно з Указом Президента України вручається Державна премія в галузі кінематографії імені Олександра Довженка.

"День", ч. 142–143

ПОГЛЯД

ВІДРОДИМО ПАМ'ЯТЬ ПРО ЗБІГНЄВА ЦИБУЛЬСЬКОГО В УКРАЇНІ

Мирослав МАМЧАК

2012 року Україна і Польща проводитимуть спільне спортивне свято – чемпіонат Європи з футболу. Однак, впевнений, що заходи Євро – 2012 виходитимуть далеко за межі лише спортивного свята. І тут доречно згадати однаково історично пов'язане з Польщею і Україною ім'я польського актора Збігнєва Цибульського, який виріс на Покутті, де місцеві мешканці зберегли йому життя під час першої радянської, а затим і німецької окупації краю.

Третього листопада виповниться 84 роки з дня народження добре відомого в мистецькому світі видатного актора польського кіно і театру, театрального режисера Збігнєва Цибульського, легенди польського кіно і театру та національного героя Польщі. Для поляків Збігнєв Цибульський сьогодні не менша особистість, ніж для нас, українців, Іван Миколайчук, ювілей якого недавно відзначали в Україні. Будучи яскравим представником романтичної школи в кіно, творчість Збігнєва Цибульського "відрізнялася відкритим виявом почуттів, імпульсивністю, напруженою емоційністю". Втіливши на екрані біографію свого покоління, з його пошуками і спрагою до істини, Збігнєв Цибульський став символом польського післявоєнного покоління. Польща гідно шанувала актора за життя, продовжує шанувати свого видатного діяча мистецтва і після його загибелі. Та як не прикро визнавати, Збігнєва Цибульського знає в Україні лише вузьке коло театральних кінодіячів і майже не знають на його батьківщині – Покутті. Його імені немає в жодному краєзнавчому чи історичному путівнику Прикарпаття. Він, як і в радянські часи, продовжує залишатися для нас "актором зарубіжного кіно".

Однак, сам Збігнєв Цибульський за життя завжди підкреслював, що народився і виріс в селі Княже на Снятинщині, в Україні. Як не старався час, іноземні наїзники і місцеві колаборанти, але слід Збігнєва Цибульського на Покутті таки залишився. На межі сіл Княже і Залуччя Горішнє, на лівому березі колись повноводної річки Перевід сьогодні у високих бур'янах можна побачити залишки розвалин колись гарної будівлі колишнього родового будинку польського землевласника Йосипа Ярузельського та залишки колись гарного парку. Ось тут, у помісті свого рідного вуйка Йосифа Ярузельського і народився 3 листопада у 1927 року майбутня легенда польського кіно. Батько Збігнєва доводився зятем Йосифу Ярузельському, який, між іншим, був рідним братом батька майбутнього керівника Польщі Войцеха Ярузельського.

Малий Збігнєв ріс разом з сільською дітворою, вчився спершу у місцевій школі, затим – у польській гімназії у Снятині і Коломиї. 16 вересня 1939 року у будинку Ярузельського перед відступом на Румунію відбувало нараду вище командування розгромленого німецькими і радянськими арміями польського війська.

Зірка З.Цибульського на Алеї зірок в Лодзі

Вся родина Ярузельських відмовилася емігрувати з відступаючою польською армією до Румунії. Вважали своєю батьківщиною українське Покуття, мали надію, що з приходом нової "народної" влади їм гірше не стане – в селі польську родину поважали, Ярузельський був головним місцевим роботодавцем, меценатом і утримував всю соціальну програму і місцеву школу села.

Та з приходом Червоної армії і установленням радянської влади на Снятинщині родини Ярузельських і Цибульських, як "експлуататори трудового народу і його вороги", наприкінці вересня 1939 року були депортовані до Сибіру першими з села. Юному Збігнєву місцеві мешканці допомогли уникнути арешту й депортації, і він протягом "перших совітів", а затим і німецько-угорської окупації 1941-44 рр. переховувався у мешканців села Княже Катерини і Йосипа Томашевських, у знайомих в містах Снятині і Коломиї. У Княжому вже не зосталося людей, які особисто знали Збігнєва і допомагали йому пережити лиху годину, але в Залуччі Горішньому ще й досі проживають друзі його дитинства.

Після депортації "ворогів народу" в родовому будинку Ярузельських радянська влада розмістила прикордонну комендатуру – поряд по річці Черемош був встановлений кордон з Румунією. З окупацією села німецькими військами там розташувалася вже німецька прикордонна комендатура. В березні 1944 року при відступі німецьких військ будинок Ярузельського разом з всіма господарськими будівлями і гуральнею був підпалений російськими козачками-власівцями, які здійснювали під час окупації його охорону. А вже те, що зосталося з пожарища, люди у післявоєнній кризі розібрали для господарських потреб. Так Збігнєв був позбавлений власного дому.

1945 року вісімнадцятирічний юнак все-таки був вислідження органами НКВС і виселений до Польщі в час так званої акції з "обміну населенням" – масової депортації поляків з Західної України до Польщі, а їм назустріч – українців з Польщі.

Збігнєв завжди пам'ятав своє рідне село, хоча доля після депортації вже більше не подарувала йому можливості навідатися ні до родинного села, ні до могил у родинному костелі в Залуччі Горішнім.

У Польщі Збігнєв Цибульський почав шукати власний шлях у житті, спершу вчився у Торговій академії, затим – у Вищій школі журналістики, а згодом – у Вищій театральній школі у Кракові, яку закінчив в 1953 році. Працював і грав в Академічному театрі в Кракові, згодом у Леона Шіллера в Театрі Вибреже у Гданську. Подружившись з актором Богумілом Кобєлєй, заснував студентський театр "Бім-Бом", ставши його художнім керівником, а затим і "Театр розмов".1961 року переїхав до Варшави, де почав зніматися в кращих фільмах видатних польських режисерів Анджея Вайди, Анджея Мунка, Єжи Кавалеровича, Войцеха Хаса та інших.

Вперше у кіно дебютував епізодичною роллю Костека у фільмі Анджея Вайди "Покоління". Найбільш значні його роботи, які принесли йому надзвичайну популярність в Польщі і зробили його символом покоління, що вийшло з війни "з гіркотою поразки", була трагічна роль Мацека Хелміцкого в художній стрічці А.Вайди "Попіл і алмаз" і фільм Є.Кавалеровича "Поїзд" (1959 р., в радянському прокаті "Загадочный пассажир"). Знімався і в різножанрових фільмах. В останні роки життя працював над сценарієм власного дебюту в кіно, поставив ряд театральних спектаклів на сценах театру "Атенеум" і Театру Польського в Щеціні. Трагічно загинув при зйомках фільму, потрапивши під колеса поїзда 8 січня 1967 року.

Про Збігнєва Цибульського А.Вайда зняв фільм "Все на продаж" і декілька документальних стрічок. В 1969 році у Польщі в області кіно заснована премія імені Збігнєва Цибульського.

Влітку 2010 року малу батьківщину З.Цибульського відвідав польський історик, професор Станіслав Ніцея, який готує до друку книгу про товариша своєї молодості. Ми зустрілися, поспілкувалися. Не знаю, яке місце у тій історичні праці, як і в біографії самого Цибульського буде відведено покутському краю, але вважаю, що Збігнєв Цибульський великою мірою належить і Україні – тут він виріс, тут набрався сил і мужності для подальшого творчого життя. Україна століттями щедро дарувала свої таланти різним народам і культурам. Пора збирати і навертати до отчих порогів всіх, у кого простелилися дороги в світ з України.

Поки не відомо, чи перетікалися творчі шляхи двох велетнів національних культур Польщі і України Збігнєва Цибульського і Івана Миколайчука, але здається мені, що народилися обидва вони відповідно на галицькому і буковинському берегах бурхливого Черемошу далеко не випадково. Кіномистецтво об'єднало їх в служінні своїм народам, а українська земля щедро дала їм силу духу і творче натхнення, і обидва стали виразниками своїх поколінь.

До Євро – 2012 та до 85-ї річниці з дня народження Збігнєва Цибульського, ще є час. Гадаю, було б доцільно, щоби не лише сільська громада села Княже, а й районна і обласна влада ухвалили відповідні рішення щодо увічнення пам'яті національного героя Польщі і свого великого земляка, як то зроблено на Буковині стосовно Івана Миколайчука. Необхідно для початку хоча б внести ім'я Збігнєва Цибульського в туристичні довідники, карти і маршрути Прикарпаття, установити в Княжому пам'ятну дошку митцю, створити музейну кімнату в школі чи у сільській раді, реставрувати родинний костел в Залуччі, який розвалюється у першу чергу від нашого спільного недбальства і небажання цінувати власну історію.

Постаттю Цибульського мали б зацікавитися і прикарпатські історики, та разом з польськими колегами створити правдиву біографію знаменитого актора і режисера. Значний внесок у зміцнення культурних зв'язків наших народів, а також гідним справи нашого земляка міг би стати і відповідний українсько-польський фестиваль пам'яті великого митця. Звичайно, відновити родинний будинок і створити на його базі музей З.Цибульського у сучасних умовах є великою, але справедливою мрією, яка би вірно і реально служила справі взаємного збагачення і розвитку культур українського і польського народів.

Севастополь

Наступне число газети "Нація і держава" вийде 1 вересня 2011 року.

Видавець Конгрес Українських Націоналістів

Засновник та шеф-редактор Степан Брацюнь

Редакційна колегія Іван Белебеха, Іван Головацький, Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001, вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ; тел./факс (044) 279-78-08 e-mail: nacija@ukr.net

Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 3б, м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво: Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.

Передплатний індекс: 09715

Банківські реквізити: СПД Брацюнь Степан, р/р №26008013932801 у філії "Центральне регіональне управління ВАТ "Банк "Фінанси і кредит", ТОВ м. Київ, МФО 300937, ЄДРПОУ 2305606776

Газету набрано і зверстано у комп'ютерно-видавничому центрі Конгресу Українських Націоналістів.

Газету видрукувано у ТОВ "Поліграфічна компанія "Інтерекспресдрук"

Замовлення №

Наклад 16 000 прим.

Ціна договірна

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9